

НИЙСЛЭЛИЙН
СТАТИСТИКИЙН
ГАЗАР

НИЙСЛЭЛИЙН НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН БАЙДАЛ

2023 | IV

I. Саруудыг ром тоогоор тэмдэглэв.

- Сар: I, II, III, IV, V, VI, VII ... г.м
- Улирал: I-III, IV-VI, VII-IX, X-XII
- Өссөн дүн: I-IV, I-XI ... г.м (Тухайн сарыг оруулсан жилийн эхнээс өсөн нэмэгдсэн дүнг харуулав).

II. Дараах тэмдэглэгээг ашиглав.

- гүйцэтгэл байхгүй
- * урьдчилсан гүйцэтгэл
- ** дахин

III. Орон дэвшүүлэлтээс хамаарч зарим үзүүлэлтийн нийлбэр нь дүнтэйгээ, бүтцийг хувиар илэрхийлэхэд 100 хувиас бага зэрэг зөрүүтэй байж болно.

IV. Хэмжих нэгжийн тэмдэглэгээ

мянга	=1000
сая	=10 ⁶
тэрбум	=10 ⁹
их наяд	=10 ¹²
мян	мянга
%	хувь
мм	миллиметр
см	сантиметр
дм	дециметр
м	метр
км	километр
м ²	метр квадрат
дм ²	дециметр квадрат
км ²	километр квадрат
м ³	метр куб
га	гектар
мл	миллилитр
л	литр
г	грамм
кг	килограмм
цн	центнер
т	тонн
Вт	ватт
кВт.ц	киловатт цаг
кал	калори
ккал	килокалори
Гкал	гигакалори(=10 ⁹ калори)
с	секунд
мин	минут
мкг/м ³	микрограмм метр куб
м/с	метр секунд
ш	ширхэг
х.д.х	хэвлэлийн даралтат хууда

ГАРЧИГ

	ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ, 2019-2023 ОН	1
	ЭДИЙН ЗАСАГ, НИЙГМИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ, ДҮҮРГЭЭР	2
	ЭРҮҮЛ МЭНД	4
	ЦАГ УУР, АГААРЫН ЧАНАР, АЮУЛТ ҮЗЭГДЭЛ, ОСОЛ	9
	ГЭМТ ХЭРЭГ	15
	ТӨСӨВ	19
	ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНЭ	23
	МАЛ АЖ АХУЙ	34
	АЖ ҮЙЛДВЭР	37
	ХОТЫН НИЙТИЙН АЖ АХУЙ	43
	БАРИЛГА	47
	НИЙГМИЙН ДААТГАЛ	52

ХҮСНЭГТ 1. НИЙСЛЭЛИЙН НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТ

Үзүүлэлтүүд		Хэмжих нэгж	2019	2020	2021	2022	2023
Шинээр төрсөн хүүхэд		хүн	↓ 13 127 ^{0.2}	↓ 13 037 ^{0.7}	↓ 12 170 ^{6.7}	↓ 10 199 ^{16.2}	↑ 11 580 ^{13.5}
Халдварт өвчнөөр өвчлөгчид		хүн	↓ 7 562 ^{30.1}	↓ 5 844 ^{22.7}	↑ 20 454 ^{3.5**}	↑ 145 134 ^{7.1**}	↓ 6 179 ^{95.7}
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг		тоо	↓ 8 773 ^{18.9}	↓ 6 663 ^{24.1}	↓ 4 935 ^{25.9}	↑ 9 746 ^{97.5**}	↓ 9 678 ^{0.7}
Хэрэглээний үнийн индекс, (сарын өөрчлөлт)		хувь	↑ 0.9 ^{0.3}	↓ -0.5 ^{1.4}	↑ 3.4 ^{3.9}	↓ 2.9 ^{0.5}	↓ 1.4 ^{1.5}
Гадаад валютын нэрлэсэн ханш (сарын дундаж)	Доллар (АНУ)	төгрөг	↑ 2 635 ^{10.0}	↑ 2 783 ^{5.6}	↑ 2 850 ^{2.4}	↑ 3 041 ^{6.7}	↑ 3 496 ^{14.9}
	Юань (БНХАУ)	төгрөг	↑ 392 ^{3.2}	↑ 393 ^{0.3}	↑ 437 ^{11.2}	↑ 473 ^{8.2}	↑ 507 ^{7.1}
	Рубль (ОХУ)	төгрөг	↓ 39 ^{9.3}	↑ 41 ^{5.1}	↓ 37 ^{9.8}	↑ 38 ^{2.7}	↑ 43 ^{13.1}
Нийслэлийн төсвийн орлого		тэрбум төгрөг	↑ 268.6 ^{28.4}	↑ 279.6 ^{4.1}	↑ 336.6 ^{20.4}	↑ 423.2 ^{25.7}	↑ 1 562.9 ^{32.9}
Нийслэлийн төсвийн зарлага		тэрбум төгрөг	↓ 295.9 ^{5.6}	↑ 359.1 ^{21.4}	↓ 328.5 ^{8.5}	↓ 354.7 ^{8.0}	↑ 2 052.7 ^{17.8}
Агаарын дундаж температур		°C	4.0	6.3	3.1	3.4	0.0

Тайлбар: Өмнөх онтой харьцуулсан

 Эерэг хандлага, өөрчлөлт

 Сөрөг хандлага, өөрчлөлт

ХҮСНЭГТ 2. НИЙСЛЭЛИЙН НИЙГЭМ, ЭДИЙН ЗАСГИЙН, дүүргээр

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2022 I-IV			2023 I-IV						
		Хотын дундаж	Хамгийн өндөр		Хотын дундаж	Хамгийн өндөр					
Хүн амын нягтрал /нэг кв км-т ногдох хүн/	Тоо	328	Баянгол	8 046	Налайх	57	341	Баянгол	8 407	Налайх	58
			Чингэлтэй	1 692	Багануур	48		Чингэлтэй	1 621	Багануур	48
			Сүхбаатар	695	Багахангай	32		Сүхбаатар	686	Багахангай	32
Нялхсын нас баралт /амьд төрсөн 1000 хүүхдэд/	Тоо*	13	Багахангай	35	Хан-Уул	10	15	Сүхбаатар	19	Баянгол	7
			Налайх	16	Баянгол	8		Налайх	15	Багануур	-
			Сонгинохайрхан	14	Багануур	7		Сонгинохайрхан	16	Багахангай	-
10 000 хүн тутмаас халдварт өвчнөөр өвчлөгсөд	Тоо	973	Багахангай	2 416	Сүхбаатар	844	39	Багануур	61	Налайх	24
			Налайх	2 028	Чингэлтэй	676		Баянзүрх	47	Сонгинохайрхан	19
			Хан-Уул	1 242	Сонгинохайрхан	595		Чингэлтэй	27	Багахангай	11
Төсвийн орлого, зарлагын харьцаа зарлага=100	тоо	119	Баянзүрх	182	Чингэлтэй	70	114	Баянзүрх	161	Сонгинохайрхан	105
			Хан-Уул	164	Налайх	66		Сүхбаатар	128	Налайх	84
			Багануур	126	Багахангай	26		Хан-Уул	122	Багахангай	25
16-аас дээш насны 10 000 хүнд ногдох Гэмт хэрэг	тоо	100	Баянгол	135	Налайх	54	99	Сүхбаатар	138	Налайх	54
			Сүхбаатар	131	Багануур	36		Чингэлтэй	113	Багахангай	37
			Чингэлтэй	109	Багахангай	17		Баянгол	112	Багануур	36

Тайлбар: * промилль

ЭРҮҮЛ МЭНД (2023 оны эхний 4 сард)

ᠡᠷᠦᠭᠦᠯᠡᠮᠡᠨᠳᠦ

Амаржсан эх

2022 I-IV 10 135

2023 I-IV 11 507

13.5%

Нийт халдварт өвчнөөр өвчлөгчид

2022 I-IV 145 134

2023 I-IV 6 179

95.7%

Нялхсын эндэгдлийн түвшин
(1000 амьд төрөлтөд ногдох)

2022 I-IV 12.8

2023 I-IV 14.6

5 хүртэлх насны хүүхдийн
эндэгдлийн түвшин
(1000 амьд төрөлтөд ногдох)

2022 I-IV 15.4

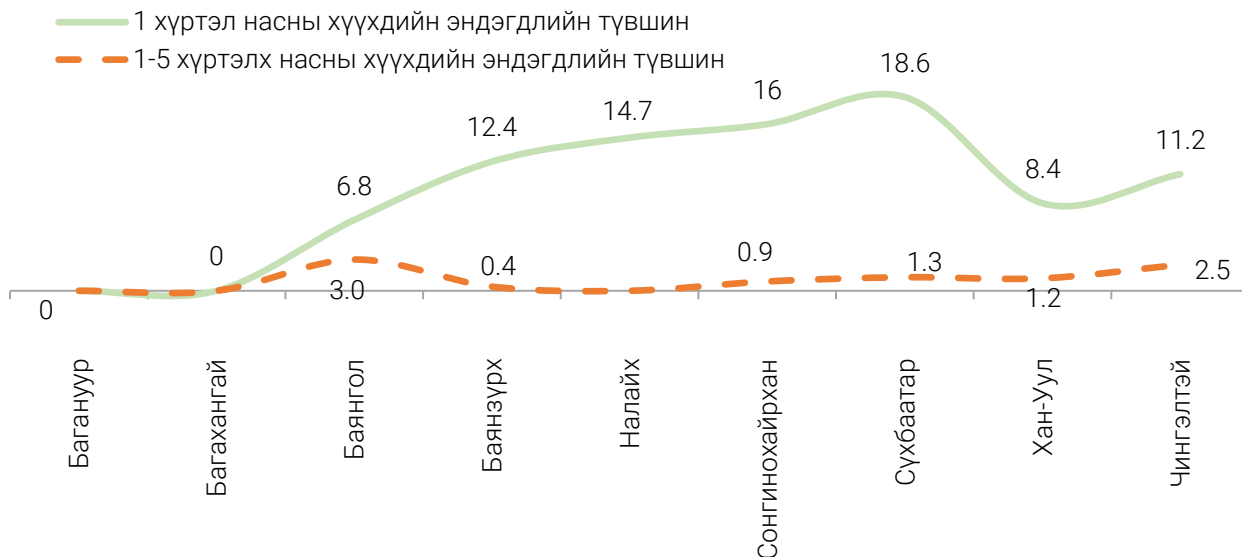
2023 I-IV 16.2

Амьгүй төрөлтийн 78 тохиолдол бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 10 тохиолдлоор өссөн байна. Амьгүй төрөлт Баянзүрх, Сонгинохайрхан, Сүхбаатар, Багахангай дүүрэгт хотын дунджаас өндөр, Баянгол, Хан-Уул, Чингэлтэй дүүрэгт хотын дунджаас бага байна.

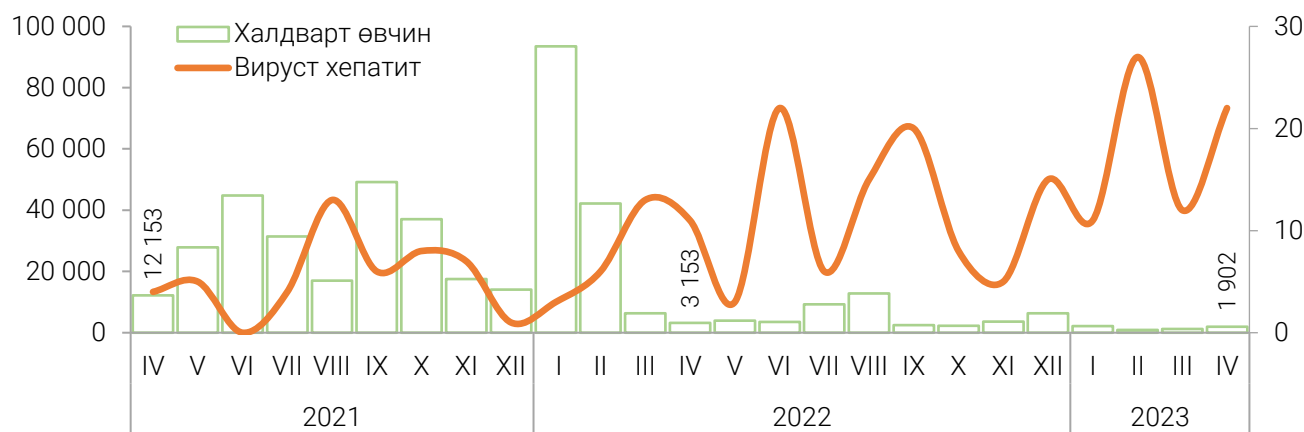
ЗУРАГ 2. ХҮҮХДИЙН ЭНДЭГДЛИЙН ТҮВШИН (1000 амьд төрөлтөд ногдох),

2023 оны эхний 4 сард бүртгэгдсэн нялхсын эндэгдлээс Баянзүрх дүүрэгт 30 (17.8%) нь, Сонгинохайрхан дүүрэгт 34 (20.1%) нь, Сүхбаатар дүүрэгт 14 (8.3%) нь, Хан-Уул дүүрэгт 14 (8.3%) нь, Баянгол дүүрэгт 9 (5.3%) нь, Чингэлтэй дүүрэгт 9 (5.3%) нь, Налайх дүүрэгт 4 (2.4%) нь, бусад аймгийн харьяат 55 (32.5%) бүртгэгдэж, Багануур, Багахангай дүүрэгт бүртгэгдээгүй, байна.

Нийслэлд 2023 оны эхний 4 сард 6179 хүн халдварт өвчнөөр өвчилсөн нь өмнөх оны мөн үеэс 138955 (95.7%) хүнээр, 10000 хүн тутмаас халдварт өвчнөөр өвчилсөн хүний тоо 933.6 продицимилээр тус тус буурсан байна.

ЗУРАГ 3. ХАЛДВАРТ ӨВЧНӨӨР ӨВЧЛӨГЧИД, сараар

Халдварт өвчнөөр өвчлөгчдийг халдварт өвчний төрлөөр нь авч үзвэл амьсгалын замын цочмог халдварт өвчин 2988 (48.4%), бэлгийн замаар дамжих халдварт өвчин 1804 (29.2%), гэдэсний халдварт өвчин 1050 (17.0%), зоонозын халдварт өвчин 8 (0.1%), бусад халдварт өвчин 329 (5.3%) байна.

2023 оны эхний 4 сард **Коронавируст халдвар /COVID-19/-ын** 183 тохиолдол бүртгэгдэж, нийт халдварт өвчний 3.0 хувийг эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 4. НИЙСЛЭЛД ГАРСАН ХАЛДВАРТ ӨВЧИН, жил бүрийн эхний 4 сарын эцэст

Төрөл	Хэмжих нэгж	2021 I-IV	2022 I-IV	2023 I-IV	Өсөлт, бууралт 2023/2022	
					тоо/нэгж	хувь
Халдварт өвчнөөр өвчилсөн хүн, бүгд	бодит тоо 10000 хүнд	20 454 137.8	145 134 973.0	6 179 39.4	-138 955 -933.6	-95.7
Үүнээс:						
Вируст гепатит	бодит тоо 10000 хүнд	20 0.13	33 0.2	72 0.46	39 0.26	2.2**
Цусан суулга	бодит тоо 10000 хүнд	5 0.03	262 1.8	231 1.47	-31 -0.33	-11.8
Салхин цэцэг	бодит тоо 10000 хүнд	7 0.05	364 2.4	2 240 14.29	1 876 11.89	6.2**
Гахай хавдар	бодит тоо 10000 хүнд	- -	6 0.04	11 0.07	5 0.03	83.3
Сальмонеллөз	бодит тоо 10000 хүнд	- -	58 0.4	37 0.2	-21 -0.2	-36.2
Улаан эсэргэнэ	бодит тоо 10000 хүнд	1 0.01	12 0.08	82 0.52	70 0.04	6.8**
Хоолны хордлого	бодит тоо 10000 хүнд	- -	5 0.03	11 0.07	6 0.04	2.2**
Ёлом	бодит тоо 10000 хүнд	1 0.0	7 0.05	24 0.15	17 0.1	3.4**
Бруцеллөз	бодит тоо 10000 хүнд	- -	- -	5 0.03	5 0.03	-
Гар хөл амны өвчин	бодит тоо 10000 хүнд	2 0.01	51 0.3	736 4.69	685 4.39	14.4**
Тэмбүү	бодит тоо 10000 хүнд	708 4.8	804 5.4	899 5.7	95 0.3	11.8
Гонококкт халдвар	бодит тоо 10000 хүнд	356 2.4	430 2.9	486 3.1	56 0.2	13.0
Трихомониаз	бодит тоо 10000 хүнд	305 2.1	385 2.6	411 2.6	26 0.0	6.8
Сүрьеэ	бодит тоо 10000 хүнд	468 3.2	431 2.9	483 3.1	52 0.2	12.1
ДОХ	бодит тоо 10000 хүнд	3 0.02	3 0.02	8 0.05	5 0.03	2.7**
Өөр бүлэгт ангилсан өвчний шалтгаан болох коронавирус – (Covid 19)	бодит тоо 10000 хүнд	18 331 123.5	142 062 952.4	183 1.2	-141 879 -951.2	-99.9

Ойлголт, тодорхойлолт:

Амьд төрөлт: Жирэмслэлтийн хугацаанаас хамаарахгүйгээр ердийн төрөлтөөр эсвэл мэс ажилбараар ургийг умайнаас гарган авсны дараа нярай амьсгалж байсан, эсвэл амьдын бусад ямар нэгэн шинж тэмдэг, өөрөөр хэлбэл, зүрхний цохилт, хүйний судасны лугшилт, булчингийн тодорхой хөдөлгөөн илэрч байсан зэргийг (хүй эсвэл эхэсийг салгасан эсэхийг харгалзахгүй) хамруулна.

Нярайн эндэгдлийн түвшин (1000 амьд төрөлтөд ногдох): Тухайн жилд 0-28 хоногтой эндсэн хүүдийн тоог амьд төрсөн хүүхдийн тоонд харьцуулж тооцно.

Нялхсын эндэгдлийн түвшин (1000 амьд төрөлтөд ногдох): Тухайн хугацаанд 1 хүртэлх насандаа эндсэн хүүхдийн тоог амьд төрсөн хүүхдийн тоонд харьцуулж тооцно.

Тав хүртэлх насны хүүхдийн эндэгдлийн түвшин (1000 амьд төрөлтөд ногдох): Тухайн хугацаанд 5 хүртэлх насандаа эндсэн хүүхдийн тоог амьд төрсөн хүүхдийн тоонд харьцуулж тооцно.

Эхийн эндэгдлийн харьцаа (100000 амьд төрөлтөд ногдох): Тухайн хугацаанд эндсэн эхийн тоог амьд төрсөн хүүхдийн тоонд харьцуулж тооцно.

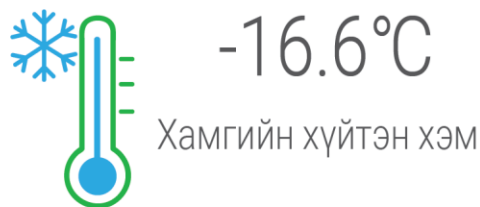
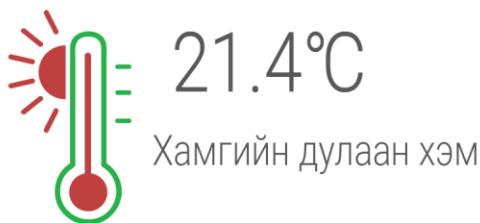
Эндсэн эх: Жирэмсний хугацаанд болон төрөх үедээ эсвэл төрснөөс хойш 42 хоногийн дотор жирэмслэлтийн байрлал, үргэлжилсэн хугацаанаас үл хамааран жирэмслэлт, төрөлт болон түүнийг удирдахтай холбоо бүхий шалтгаанаар эндсэнийг хамруулна.

ЦАГ УУР, АЮУЛТ ҮЗЭГДЭЛ, ОСОЛ (2023 оны 4 дүгээр сард)

Агаарын температур °C (Үнэмлэхгүй их/ бага)

Гал түймрийн тоо

2023 IV

607

24.0% ↓

2022 IV

798

Хүний үйл ажиллагаатай холбоотой осол

—

Үйлдвэрийн осол

—

Усны осол

56

Бусад

Байгаль орчны зөрчил

92

Нийслэлийн агаарын дундаж хэм 2023 оны 4 дүгээр сард дунджаар 0⁰C байв. Энэ нь өмнөх оны мөн үеэс -1.3⁰C-аар, олон жилийн дундажтай харьцуулбал -3.0⁰C-аар хүйтэн байв. Энэ сарын хамгийн дулаан хэм 21.4⁰C, хамгийн хүйтэн хэм -16.6⁰C, салхины үнэмлэхүй их хурд 17 метр секунд хүрсэн байна.

ХҮСНЭГТ 5. АГААРЫН БОХИРДОЛТ, МГ/М³, IV САРД²

Бодисын нэр	Стандарт хэмжээ	Хэмжилтийн тоо	Хамгийн их хэмжээ	Стандарт хэмжээнээс давсан тохиолдлын тоо	Агаарт байсан дундаж хэмжээ	
Хүхэрлэг хий	SO ₂	0.050	388	0.114	52	0.026
Азотын давхар исэл	NO ₂	0.050	330	0.114	32	0.031
Тоосжилт	PM ₁₀	0.100	402	0.287	75	0.076
	PM _{2.5}	0.050	277	0.095	16	0.022
Нүүрстөрөгчийн дутуу исэл ³	CO	10.000	1021	7.819	0	0.865
Озон	O ₃	0.100	701	0.12	14	0.042

Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2023 оны 4 дүгээр сард Улаанбаатар хотын агаар дахь хүхэрлэг хийн дундаж агууламж 0.047 мг/м³ (3.0%), PM 2.5 тоосонцорын дундаж агууламж 0.039 мг/м³ (23.7%)-ээр, азотын давхар ислийн дундаж агууламж 0.042 мг/м³ (34.1%)-ээр -ээр бага байсан бол PM 10 тоосонцрын дундаж агууламж 0.101 мг/м³ (10.0%)-ээр тус тус их байна.

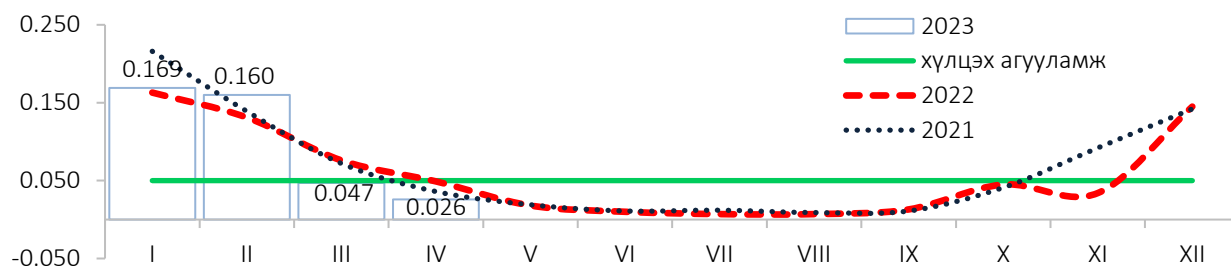
ХҮСНЭГТ 6. УЛААНБААТАР ХОТЫН АГААР ДАХЬ БОХИРДУУЛАХ БОДИСЫН АГУУЛАМЖ АГААРЫН ЧАНАРЫН СТАНДАРТ ХҮЛЦЭХ АГУУЛАМЖААС ДАВСАН ТОХИОЛДЛЫН ТОО, СТАНЦ, 2023 оны IV сард

Станцын байршил	Хүхэрлэг хий (SO ₂)	Азотын давхар исэл (NO ₂)	Нүүрс төрөгчийн дутуу исэл (CO)	Тоос (PM ₁₀)	Тоос (PM _{2.5})
Нийт	52	32	-	75	16
Мишээл экспо	2	-	-	4	-
Баруун 4 зам	-	20	-	7	4
Тахилт	14	5	-	9	-
13-р хороолол	-	6	-	7	-
100-н айл	-	-	-	5	-
Цахилгаан станц	-	1	-	9	-
Ургах наран хороолол	-	-	-	2	-
Хайлааст	6	-	-	4	1
5-н буудал	2	-	-	1	11
Богд хааны ордон музей	-	-	-	0	-
Нисэх	-	-	-	0	-
Толгойт	17	-	-	0	-
Зурагт	2	-	-	0	-
Амгалан	7	-	-	7	-
Баянхошуу	2	-	-	20	-

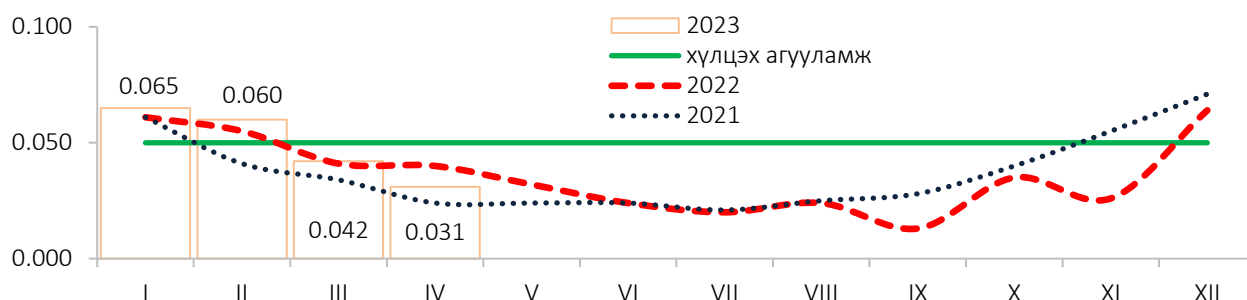
² Эх үүсвэр: Цаг уур, орчны шинжилгээний газар

³ 8 цагийн дундаж

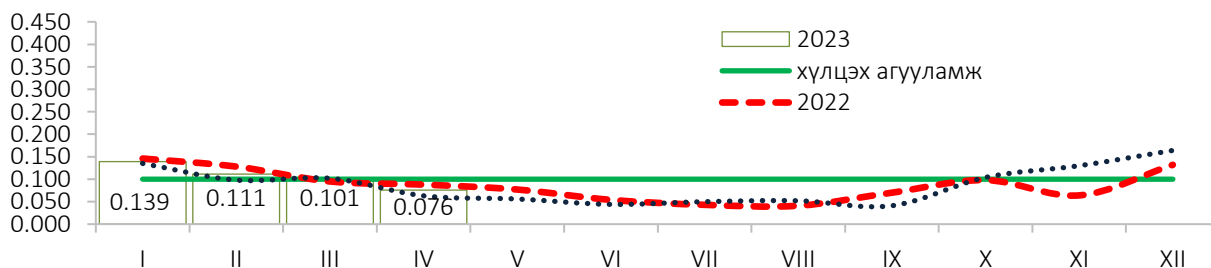
ЗУРАГ 4. УЛААНБААТАР⁴ ХОТЫН АГААР ДАХЬ ХҮХЭРЛЭГ ХИЙН АГУУЛАМЖ, 13 СТАНЦЫН ДУНДАЖ, мг/м³

ЗУРАГ 5. УЛААНБААТАР³ ХОТЫН АГААР ДАХЬ АЗОТЫН ДАВХАР ИСЛИЙН АГУУЛАМЖ, 10 СТАНЦЫН ДУНДАЖ, мг/м³

ЗУРАГ 6. УЛААНБААТАР³ ХОТЫН АГААР ДАХЬ 10 МИКРОНООС БАГА ХЭМЖЭЭТЭЙ ТООСНЫ АГУУЛАМЖ, 15 СТАНЦЫН ДУНДАЖ, мг/м³

Туул голын усны бохирдол:

Байгаль орчны хэмжил зүйн төв лабораторийн 2023 оны 04 дүгээр сарын 12-13-ний өдөр хийсэн хэмжилтээр Туул голын усны найрлага Туул-Налайх харуул цэгийн орчимд хэвийн, Туул-Сонгино доод харуул цэгийн орчимд хүчилтөрөгч 120 дахин бага, биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч 60.7 дахин, нитритийн нэгдэл 1.7 дахин, амоны азот 78.3 дахин, эрдэс фосфор 30.5 дахин хүлцэх хэмжээнээс давж Туул голын ус бохирдолтой хэвээр байна.

ХҮСНЭГТ 7. НИЙСЛЭЛИЙН ГАДАРГЫН УСНЫ НАЙРЛАГА, мг/м³, IV сард⁵

Үзүүлэлт	Стандарт хэмжээ	“Туул-Налайх” харуул цэг		“Туул-Сонгино доод” харуул цэг		
		Хэмжээ	Бодисын хэтрэлт	Хэмжээ	Бодисын хэтрэлт	
Хүчилтөрөгч	O ₂	≥6	10.90	Хэвийн	0.5	00 дахин бага
Биохимийн хэрэгцээт хүчилтөрөгч	BХХ ₅	≤3	3.9	Хэвийн	256	60.7 дахин
Нитритийн нэгдэл	NO ₂	≤0.02	0.008	Хэвийн	0.044	1.7 дахин
Амоны азот	NH ₄	≤0.5	0.14	Хэвийн	19.80	78.3 дахин
Эрдэс фосфор	P	≤0.1	0.005	Хэвийн	2.357	30.5 дахин

⁴ Багануур, Багахангай, Налайх дүүрэгт агаарын бохирдол хэмжих харуул цэг байхгүй.

⁵ Эх үүсвэр: Байгаль орчны хэмжил зүйн төв лаборатори

ХҮСНЭГТ 8. УЛААНБААТАР ХОТЫН АГААР ДАХЬ БОХИРДУУЛАГЧ БОДИСЫН ХОНОГИЙН ДУНДАЖ АГУУЛАМЖ, мг/м³, IV сард

Агаарын бохирдлын үзүүлэлт		Мишээл Экспо төв	Баруун 4 зам	Тахилт	13-р хороолол	100-н айл	Цахилгаан станц	Ургах наран хороолол	Хайлааст	5-н буудал	Богд хааны ордон музей	Нисэх	Толгойт	Зурагт	Амгалан	Баянхошуу
Хүхэрлэг хий SO ₂	Дундаж	0.023	0.024	0.053	0.02	0.021	0.018	0.013	0.035	0.032	0.023	0.025	0.023	0.031	0.036	0.023
	Хамгийн их XXX*-с давсан хувь	0.063	0.047	0.114	0.047	0.037	0.039	0.03	0.069	0.096	0.048	0.039	0.085	0.083	0.062	0.063
	Хэмжилтийн тоо	7	0	47	0	0	0	0	20	7	0	0	7	24	12	7
		30	28	30	30	30	20	30	30	30	30	25	29	29	17	30
Азотын давхар исэл NO ₂	Дундаж	-	0.07	0.04	0.042	0.017	0.036	0.022	0.021	0.027	0.029	0.021	0.027	0.021	-	-
	Хамгийн их XXX*-с давсан хувь	-	0.114	0.081	0.064	0.032	0.058	0.037	0.034	0.044	0.045	0.042	0.042	0.039	-	-
	Хэмжилтийн тоо	-	91	17	20	0	5	0	0	0	0	0	0	0	-	-
		-	22	30	30	30	21	30	29	25	30	25	29	29	-	-
Нүүрс төрөгчийн дутуу исэл, CO**	Дундаж	0.506	0.981	1.735	0.773	0.741	0.573	0.323	1.394	-	0.366	0.631	1.739	0.615	-	0.506
	Хамгийн их XXX*-с давсан хувь	4.959	4.718	7.819	3.716	2.486	2.135	2.271	4.774	-	0.928	1.969	7.642	1.866	-	4.959
	Хэмжилтийн тоо	0	0	0	0	0	0	0	0	-	0	0	0	0	-	0
		83	90	90	90	90	61	90	90	-	90	77	86	84	-	83
Тоос PM ₁₀	Дундаж	0.068	0.079	0.087	0.076	0.08	0.11	0.068	0.069	0.064	0.046	0.042	0.037	0.085	0.151	0.068
	Хамгийн их XXX*-с давсан хувь	0.201	0.165	0.177	0.169	0.153	0.223	0.159	0.147	0.177	0.096	0.084	0.077	0.177	0.287	0.201
	Хэмжилтийн тоо	13	23	30	23	17	43	7	13	3	0	0	0	24	71	13
		30	30	30	30	30	21	30	30	30	30	25	29	29	28	30
Тоос PM _{2.5}	Дундаж	-	0.02	0.028	0.016	-	-	-	0.021	0.045	0.004	0.019	0.021	0.023	0.024	-
	Хамгийн их XXX*-с давсан хувь	-	0.044	0.069	0.036	-	-	-	0.057	0.095	0.011	0.033	0.047	0.041	0.048	-
	Хэмжилтийн тоо	-	0	13	0	-	-	-	3	37	0	0	0	0	0	-
		-	30	30	30	-	-	-	30	30	30	25	29	29	14	-
Озон O ₃ **	Дундаж	0.027	-	0.009	0.031	0.019	-	0.045	-	-	-	0.077	0.06	0.071	-	0.027
	Хамгийн их XXX*-с давсан хувь	0.041	-	0.038	0.054	0.046	-	0.091	-	-	-	0.12	0.112	0.102	-	0.041
	Хэмжилтийн тоо	0	-	0	0	0	-	0	-	-	-	16	1	1	-	0
		90	-	90	90	90	-	90	-	-	-	77	88	86	-	90

* Хүлцэх хэм хэмжээ,

**CO, O₃-ийн хэмжилтийг 8 цагийн дунджаар тооцсон

Байгаль орчны зөрчил:

Нийслэлийн хэмжээнд 2023 оны эхний 4 сард байгаль орчныг хамгаалах хууль, тогтоомжийг зөрчсөн 92 зөрчлийг илрүүлжээ. Илрүүлсэн нийт зөрчлийн 77.1 хувийг ан амьтны зөрчил, 4.3 хувийг ойн зөрчил, 7.6 хувийг усны зөрчил, 4.3 хувийг газрын хэвлий, ашигт малтмал, уул уурхайн 1.1 хувийг ургамал, хөрсний бохирдлийн зөрчил, 5.4 хувийг бусад зөрчил тус тус эзэлж байна. Илрүүлсэн нийт зөрчилд 112.6 сая төгрөгийн торгууль ногдуулсан байна.

ХҮСНЭГТ 9. БАЙГАЛЬ ОРЧНЫ ЗӨРЧИЛ, ТӨРЛӨӨР, 2023 оны эхний 4 сард⁶

Илрүүлсэн зөрчил, төрлөөр	2022			2023		
	Үзлэг шалгалт	Илрүүлсэн зөрчил	Торгууль (сая төгрөг)	Үзлэг шалгалт	Илрүүлсэн зөрчил	Торгууль (сая төгрөг)
Бүгд	56	56	132.7	92	92	112.6
Ой	-	-	-	4	4	1.1
Ан, амьтан	13	13	16.6	71	71	88.1
Газрын	23	23	54.0	-	-	-
Ус	2	2	87,8	7	7	4.5
Ургамал, хөрсний бохирдол	-	-	-	1	1	-
Агаар, химийн хорт бодис	1	1	3.0	-	-	-
Газрын хэвлий, ашигт малтмал, уул уурхай	2	2	2.0	4	4	18.3
Геодези зураг зүй, кадастр	12	12	3.6	-	-	-
Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээ	2	2	6.0	-	-	-
Бусад	1	1	1.0	5	5	0.6

Эх үүсвэр: Нийслэлийн байгаль орчны газрын хяналтын хэлтэс

АЮУЛТ ҮЗЭГДЭЛ, ОСОЛ

Нийслэл хотын нутаг дэвсгэрт 2023 оны 4 дугаар сард 68 гамшиг бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 31(45.6%) өссөн байна. Хүний үйл ажиллагаатай холбоотой бусад төрлийн 56 осол бүртгэгджээ. Гамшгийн улмаас 13 хүн амь насаа алдаж, 217 хүнийг аварч, гамшгийн уршгийг арилгах ажилд нийт 2.1 сая төгрөг зарцуулжээ.

ХҮСНЭГТ 10. ГАЛ ТҮЙМРИЙН ТОО, ДҮҮРГЭЭР, ЖИЛ БҮРИЙН IV САРД

Дүүрэг	2018	2019	2020	2021	2022	2023	$\frac{2023}{2022}$
Нийслэлийн дүн	877	1 258	864	617	798	607	76.0
Багануур	10	16	13	11	9	7	77.7
Багахангай	2	5	3	-	3	2	66.6
Баянгол	127	146	101	68	78	64	82.0
Баянзүрх	232	306	194	150	215	155	72.1
Налайх	28	26	23	18	19	19	100.0
Сонгинохайрхан	208	327	231	149	202	148	73.2
Сүхбаатар	118	168	120	81	107	88	82.2
Хан-Уул	92	115	83	67	91	60	65.9
Чингэлтэй	108	149	96	73	74	64	86.4

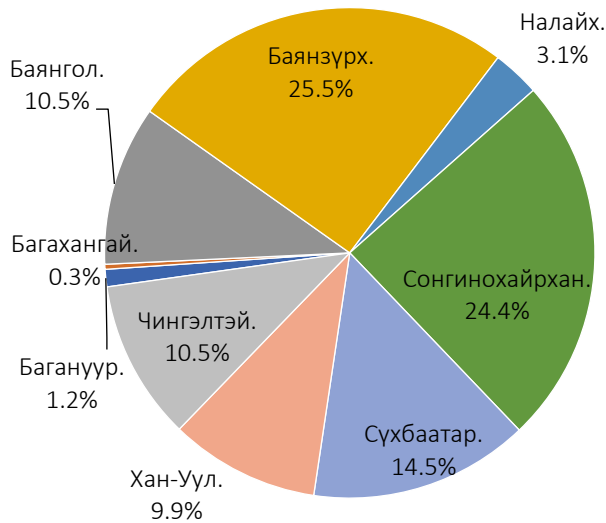
Нийслэл хотод 2023 оны 4 дугаар сард ахуйн 607 гал түймэр гарч өмнөх оны мөн үеэс 23.9 хувиар бууржээ. Гал түймрийн улмаас 8 хүн амь насаа алдаж, 13 хүн түлэгдэж гэмтсэн байна. Худал дуудлагын тоо 4 бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 2(33.3%)-аар буурав.

⁶ Эх үүсвэр Нийслэлийн Байгаль орчны газрын хяналтын хэлтэс

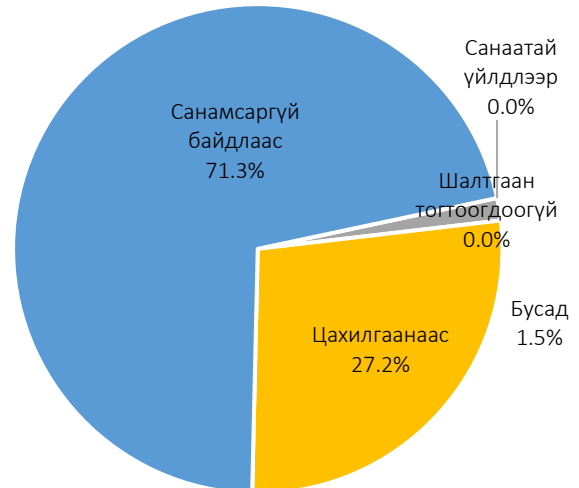

Гал түймрийн аюулаас 818 хүн, 219 байшин барилга, 26.2 тэрбум төгрөгийн эд хөрөнгийг аварсан байна. Гал түймрийг гарсан шалтгаанаар нь ангилбал цахилгаанаас 172, санамсаргүй байдлаас 430, бусад шалтгаанаар 5 гал түймэр гарчээ.

ЗУРАГ 7. ГАЛ ТҮЙМЭР, БАЙРШЛААР

ЗУРАГ 8. ГАЛ ТҮЙМЭР, ШАЛТГААНААР

Гал түймэрт 416 гэр, орон сууц, 11 барилга байгууламж, тоног төхөөрөмж, 41 машин техник, бусад төрлийн 139 объект өртжээ. Гал түймэрт иргэний хувийн өмчийн 445, төрийн өмчийн 118, хувийн аж ахуйн нэгж, байгууллагын өмчийн 40 объект өртөж, нийт 2775.0 сая төгрөгийн хохирол учирсан байна.

Нийслэлийн Онцгой байдлын газраас 2023 оны 4 дугаар сард 152 барилгын зураг төсөл, мөн ашиглалтад хүлээн авч буй 131 барилгад хяналт тавьж ажиллажээ. Түүнчлэн 68363 айл өрх, 2734 объектод үзлэг шалгалт хийж, 9827 галын зөрчил илрүүлж, байгууллага, албан тушаалтан, иргэнд 735 заавал биелүүлэх албан шаардлага, 1247 мэдэгдэл хүргүүлж, 91.9 сая төгрөгийн торгууль ногдуулсан байна.

Ойлголт, тодорхойлолт

Агаарын бохирдол: Агаар мандалд нэг буюу хэд хэдэн химийн бодис дагнасан буюу хавсарсан байдлаар хүн, амьтан, ургамлын аймгийн амьдрал, ахуйн нөхцөл, үйл ажиллагаанд сөрөг нөлөөлөл үзүүлж, стандартаар тогтоосон хүлцэх хэм хэмжээнээс давсан агаар дахь бохирдуулах бодис тодорхой хугацаагаар байхыг ойлгоно.

Аюулт үзэгдэл: Хүчтэй цасан болон шороон шуурга, ган, зуд, үер, газар хөдлөлт, цөлжилт болох, гал түймэр, хүн, мал, амьтны болон ургамлын гоц халдварт өвчин гарах, хортон мэрэгчид тархах зэргийг ойлгоно.

Гамшиг: Аюулт үзэгдэл, техникийн холбогдолтой осол, алан хядах ажиллагаа, дэлбэрэлтийн улмаас олон хүний эрүүл мэнд, амь нас хохирох, мал, амьтан олноор хорогдох, эд хөрөнгө, хүрээлэн байгаа орчинд улс, орон нутгийн дотоод нөөц боломжоос давсан хохирол учрахыг ойлгоно.

Зөвшөөрөгдөх түвшин: Хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх агаар дахь физикийн бохирдуулагчийн зөвшөөрөгдөх түвшинг ойлгоно.

Хүлцэх агууламж: Хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх агаар дахь химийн бохирдуулагчийн зөвшөөрөгдөх хэмжээг ойлгоно.

Хүлцэх агууламж: Хүний эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлэхгүй байх агаар дахь химийн бохирдуулагчийн зөвшөөрөгдөх хэмжээг ойлгоно.

ГЭМТ ХЭРЭГ (2023 оны эхний 4 сард)

ᠮᠤᠩᠭᠡᠯ
ᠬᠡᠮᠡᠲᠦ
ᠬᠡᠷᠡᠭ

Нийт бүртгэгдсэн гэмт хэрэг (дүүргээр)

2022 I-IV | 2023 I-IV
9 746 | 9 678 0.7% ↓

↓ ↑ Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад, хувиар

Гэмт хэргийн улмаас

Хохирсон хүн

9 419

Гэмтсэн хүн

1 985

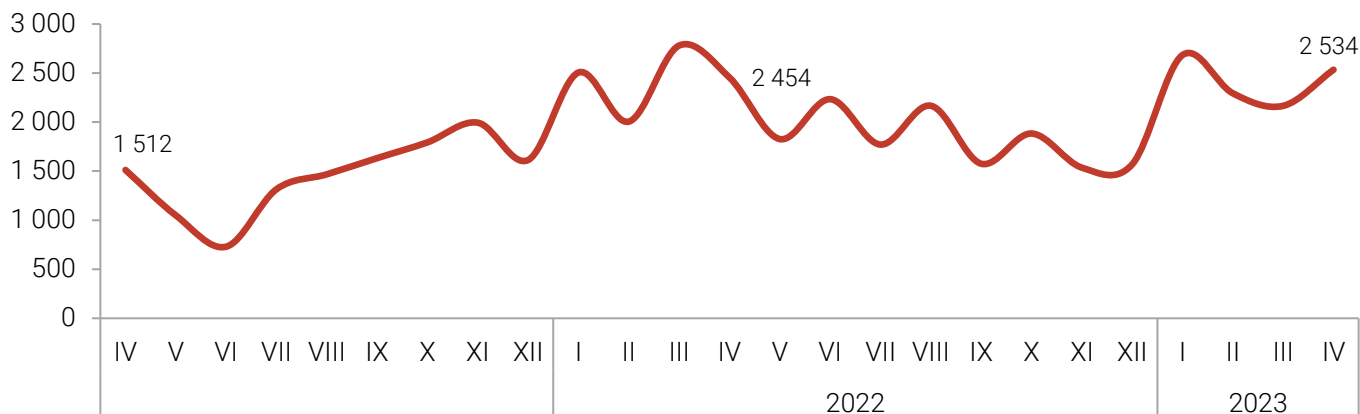
Нас барсан хүн

141

2023 оны эхний 4 сард 9678 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 68 (0.7%) хэргээр, гэмт хэргийн илрүүлэлт 39.5 хувьтай байгаа нь 5.8 пунктээр буурсан байна.

Гэмт хэргийн улмаас 1985 хүн гэмтэж осолдон, 141 хүн нас барж, төр ард иргэдэд 72.7 тэрбум төгрөгийн хохирол учруулснаас 14.9 тэрбум (20.5%) төгрөгийг нөхөн төлүүлжээ.

ЗУРАГ 9. БҮРТГЭГДСЭН ГЭМТ ХЭРЭГ, сараар

Бүртгэгдсэн нийт гэмт хэргийн 40.4 хувийг залилан, 19.9 хувийг хулгайн, 19.2 хувийг хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг, 1.7 хувийг бусдын хөрөнгө ашиглах, 1.8 хувийг хөдөлгөөний аюулгүй байдал ашиглалтын журмын эсрэг, 1.0 хувийг бусдыг амиа хорлоход хүргэх, 1.7 хувийг дээрмийн, 1.1 хувийг хүчин, 0.5 хувийг хүн амь, 12.7 хувийг бусад гэмт хэрэг тус тус эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 11. БҮРТГЭГДСЭН НИЙТ ГЭМТ ХЭРЭГ, жил бүрийн эхний 4 сарын эцэст

Төрөл	Гэмт хэргийн тоо			Өсөлт, бууралт, 2023/2022	
	2021 I-IV	2022 I-IV	2023 I-IV	Тоо	Хувь
Нийслэлийн дүн	4 935	9 746	9 678	-68	-0.7
Хүний амь	37	48	44	-4	-8.3
Хүчин	75	103	102	-1	-1.0
Дээрэм	75	176	165	-11	-6.3
Хулгай	872	2 073	1 928	-145	-7.0
Залилан	1 657	3 793	3 914	121	3.2
Хүний эрүүл мэндийн халдашгүй байдлын эсрэг	1 259	2 126	1 858	-268	-12.6
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал ашиглалтын журам зөрчих	94	207	178	-29	-14.0
Бусдыг амиа хорлоход хүргэх	62	96	96	-	-
Ашиглах	76	153	168	15	9.8
Бусад	728	971	907	254	26.2

2023 оны оны эхний 4 сард 7663 хүн эрүүлжүүлэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 12768 (62.5%) хүнээр буурсан байна.

ХҮСНЭГТ 12. БҮРТГЭГДСЭН НИЙТ ГЭМТ ХЭРЭГ, жил бүрийн эхний 4 сарын эцэст

Дүүрэг	Бүртгэгдсэн нийт гэмт хэрэг			Өсөлт, бууралт 2023/2022	
	2021 I-IV	2022 I-IV	2023 I-IV	Тоо	Хувь
Нийслэлийн дүн	4 935	9 746	9 678	- 2 602	-26.7
Багануур	52	72	71	-1	-1.4
Багахангай	9	5	11	6	2.2**
Баянгол	748	2 053	1 735	-318	-15.5
Баянзүрх	1268	2 546	2 633	87	3.4
Налайх	77	137	137	-	-
Сонгинохайрхан	860	1 519	1 470	-49	-3.2
Сүхбаатар	693	1 277	1 339	62	4.9
Хан-Уул	712	1 028	1 143	115	11.2
Чингэлтэй	516	1 109	1 139	30	2.7

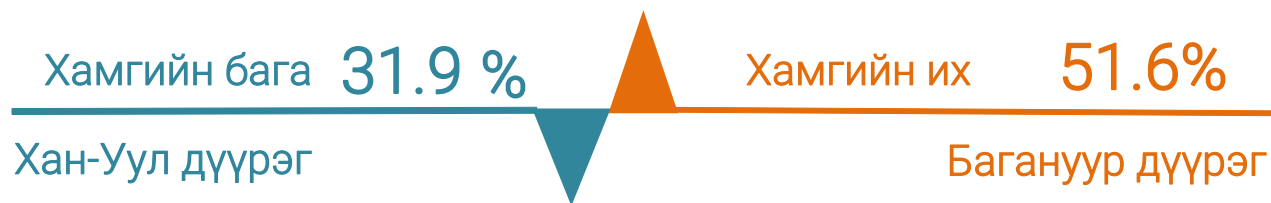
2023 оны эхний 4 сард бүртгэгдсэн нийт гэмт хэргийн 8853 (91.5%) нь хөнгөн хэрэг, 825 (8.5%) нь хүнд хэрэг байна.⁷

ХҮСНЭГТ 13. ГЭМТ ХЭРЭГ БҮРТГЭГДЭХ ҮЕД СЭЖИГТНЭЭР ТООЦВОЛ ЗОХИХ ЭТГЭЭД НЬ ТОГТООГДООГҮЙ ХЭРГИЙН ТОО, 2023 оны эхний 4 сард

Дүүрэг	Хэрэг бүртгэлтийн хэргийн тоо	Үүнээс:	Гэмт хэргийн илрүүлэлтийн хувь
		Эрүүгийн хэрэг үүсгэж, яллагдагчаар татсан хэрэг	
Нийслэлийн дүн	9 052	3 572	45.3
Багануур	64	33	51.6
Багахангай	6	3	50.0
Баянгол	1 698	591	34.8
Баянзүрх	2 524	1 112	44.1
Налайх	120	52	43.3
Сонгинохайрхан	1 270	449	35.4
Сүхбаатар	1 195	457	38.2
Хан-Уул	1 114	355	31.9
Чингэлтэй	1 061	520	49.0

⁷ Монгол Улсын Эрүүгийн тухай хууль шинэчлэгдэн батлагдаж, 2017 оны 05 дугаар сарын 11-ний өдрөөс хэрэгжиж эхэлсэнтэй холбоотойгоор гэмт хэргийг хөнгөн, хүнд гэж 2 ангилдаг болсон.

ЗУРАГ 10. ГЭМТ ХЭРГИЙН ИЛРҮҮЛЭЛТ, 2023 оны эхний 4 сард

Гэмт хэрэгт холбогдсон сэжигтэн, яллагдагчийн тоо 2023 оны эхний 4 сард 4542 болж, өмнөх оны мөн үеэс 681 (13.0%) хүнээр буурсан байна.

Нийт хэрэгт холбогдсон сэжигтэн, яллагдагчийн 775 (17.1%) нь согтуугаар, 557 (12.3%) нь бүлэглэн үйлдсэн гэмт хэрэг байна. Сэжигтэн, яллагдагчийн 192 (4.2%) нь хүүхэд, 1366 (30.1%) нь эмэгтэйчүүд байна.

ХҮСНЭГТ 14. БҮРТГЭГДСЭН ХУЛГАЙН ГЭМТ ХЭРЭГ, жил бүрийн эхний 4 сарын эцэст

Дүүрэг	Хулгайн гэмт хэргийн тоо, бүгд			Үүнээс:		
				Хувийн өмчийн хулгайн гэмт хэргийн тоо		
	2021 I-IV	2022 I-IV	2023 I-IV	2021 I-IV	2022 I-IV	2023 I-IV
Нийслэлийн дүн	872	2 073	1 928	708	1 717	1 664
Багануур	2	9	8	2	8	8
Багахангай	1	1	-	1	1	-
Баянгол	87	370	334	87	285	278
Баянзүрх	183	502	472	183	407	371
Налайх	7	23	16	6	21	16
Сонгинохайрхан	205	465	390	184	398	362
Сүхбаатар	123	308	272	100	257	241
Хан-Уул	98	220	246	88	190	229
Чингэлтэй	76	175	190	57	150	159

Ойлголт, тодорхойлолт:

Гэмт хэрэг: Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан нийгэмд аюултай гэм буруутай үйлдэл, эс үйлдэхүйг ойлгоно.

16, түүнээс дээш насны 10000 хүнд ногдох бүртгэгдсэн гэмт хэрэг: Тухайн хугацаанд бүртгэгдсэн нийт гэмт хэргийн тоог 16, түүнээс дээш насны хүн амын жилийн дундаж тоонд харьцуулж, 10000- аар үржүүлж тооцно.

Хохирогч: Монгол Улсын “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай” хуульд заасны дагуу гэмт хэргийн улмаас амь нас, эрүүл мэнд, бусад эрх, эрх чөлөө, эд хөрөнгийн болон эд хөрөнгийн бус хохирол хүлээсэн хүн, хуулийн этгээдийг ойлгоно.

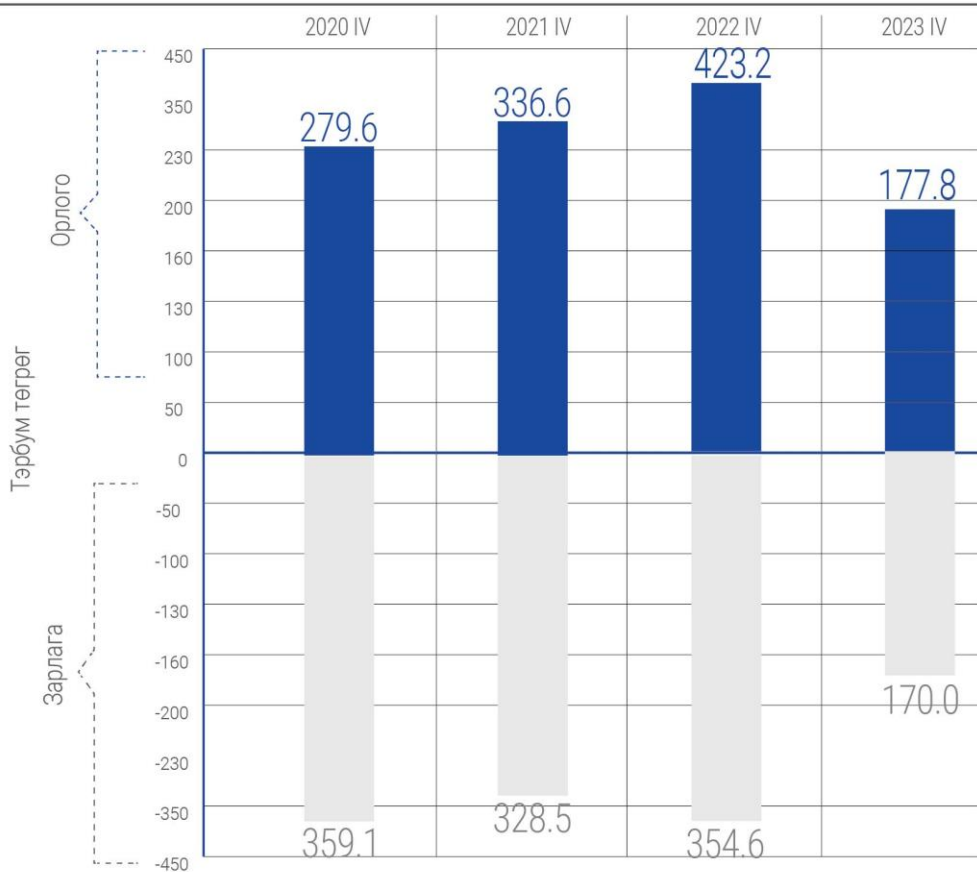
Гэмт хэргийн хохирол: Монгол Улсын Эрүүгийн хуулийн тусгай ангид заасан гэмт хэргийн улмаас хүний амь нас, эрүүл мэнд, эд хөрөнгө, бусад эрх, эрх чөлөө, нийтийн болон үндэсний ашиг сонирхол, аюулгүй байдалд шууд учирсан үр дагаврыг гэмт хэргийн хохиролд тооцно.

Яллагдагч: Монгол Улсын “Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай” хуульд заасны дагуу эрүүгийн хэрэг үүсгэж яллагдагчаар татах тогтоолтой танилцсан сэжигтнийг ойлгоно.

ТӨСӨВ (2023 оны 4 дүгээр сард)

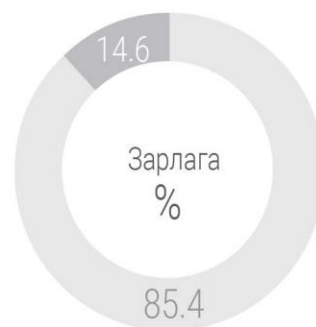
ТӨСӨВ

Төсвийн орлого, зарлагын бүтэц

- Татварын орлого
- Татварын бус орлого

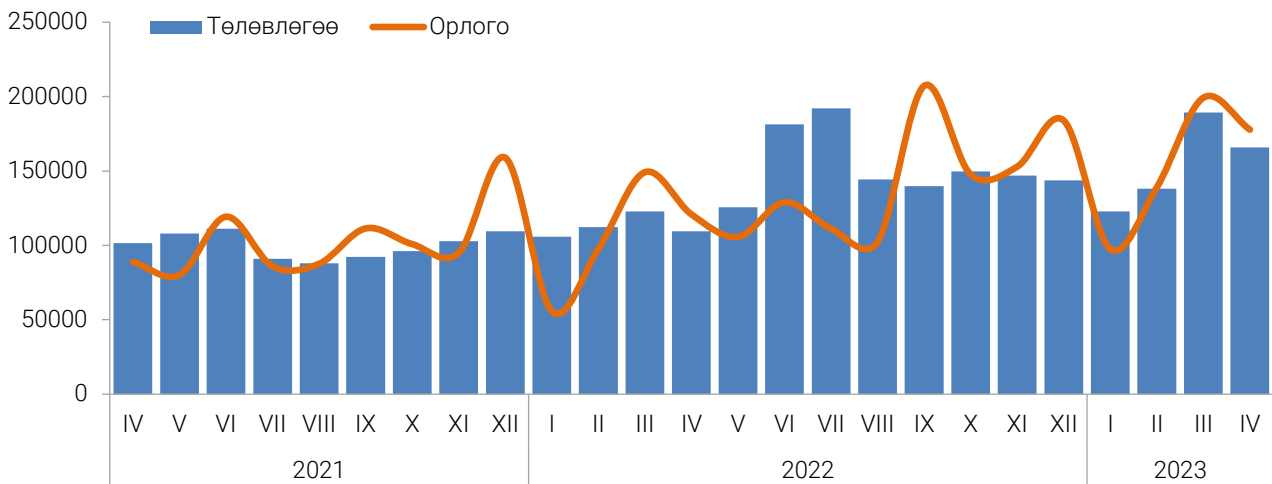
- Урсгал зардал
- Хөрөнгийн зардал

Нийслэлийн төсвийн нийт орлого 2023 оны эхний 4 дүгээр сарын байдлаар 613.4 тэрбум төгрөг болж, төлөвлөснөөс 2.4 (0.4%) тэрбум төгрөгөөр дутуу бүрджээ. Төсвийн нийт орлогын 568.2 (92.6%) тэрбум төгрөгийг татварын орлого (орлогын албан татвар, хөрөнгийн албан татвар, бусад татвар, төлбөр, хураамж), 45.2 (7.4%) тэрбум төгрөгийг татварын бус орлого тус тус эзэлж байна.

2023 оны эхний 4 дүгээр сарын байдлаар нийслэлийн татварын орлого 568.2 тэрбум төгрөг болж, төлөвлөснөөс 23.2 (4.3%) тэрбум төгрөгөөр илүү, татварын бус орлого 45.2 тэрбум төгрөг болж, төлөвлөснөөс 25.5 (36.1%) тэрбум төгрөгөөр дутуу бүрдсэн байна.

Орлогын албан татвар 29.8 (7.0%) тэрбум төгрөгөөр илүү бүрдсэн харин хөрөнгийн албан татвар 9.2 (16.0%) тэрбум төгрөгөөр дутуу бүрдсэн. Харин бусад татвар, төлбөр, хураамж 2.6 (4.0%) тэрбум төгрөгөөр илүү биелсэн байна.

ЗУРАГ 11. НИЙСЛЭЛИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГО, сая төгрөг

ХҮСНЭГТ 15. НИЙСЛЭЛИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГО, сая төгрөг, 2023 оны эхний 4 сар

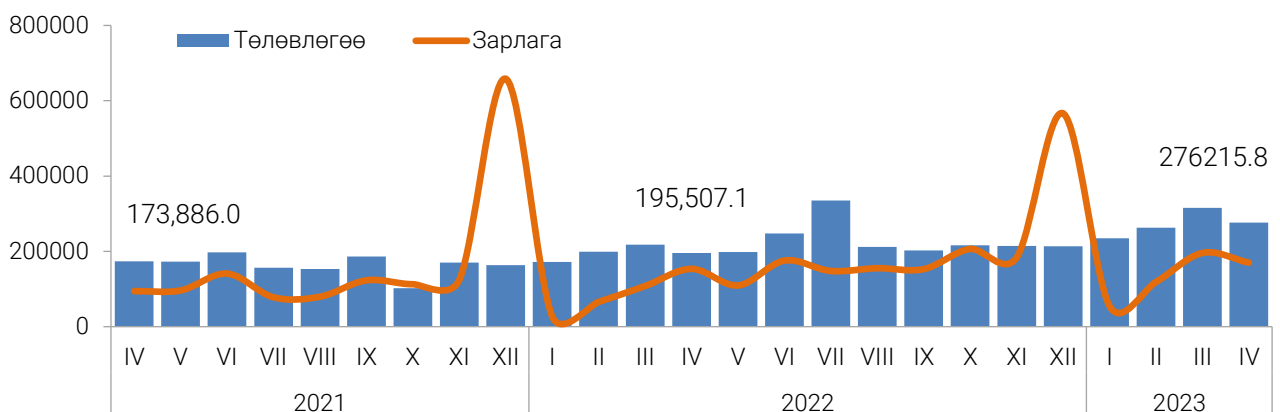
Дүүрэг	Төсвийн орлого			Үүнээс:					
				Татварын орлого			Татварын бус орлого		
	Төлөвлөсөн	Гүйцэтгэл	Хувь	Төлөвлөсөн	Гүйцэтгэл	Хувь	Төлөвлөсөн	Гүйцэтгэл	Хувь
Нийслэлийн дүн	615 770.8	613 405.0	99.6	545 053.4	568 214.0	104.2	70 717.5	45 191.0	63.9
Багануур	4 705.3	4 894.2	104.0	4 169.3	3 771.3	90.4	536.0	1 122.9	209.5
Багахангай	331.4	446.1	134.6	263.3	365.8	138.9	68.1	80.3	117.9
Баянгол	54 957.8	55 389.3	100.8	54 101.1	54 486.8	100.7	856.7	902.5	105.3
Баянзүрх	78 688.4	56 697.0	72.0	78 155.7	55 755.6	71.3	532.7	941.4	176.7
Налайх	4 419.6	4 307.3	97.5	3 874.6	3 723.5	96.1	545.0	583.8	107.1
Сонгинохайрхан	28 941.4	25 261.3	87.3	28 425.5	24 813.3	87.3	515.9	448.0	86.8
Сүхбаатар	123 985.4	118 788.2	95.8	123 298.8	118 033.4	95.7	686.6	754.8	109.9
Хан-Уул	95 798.8	104 433.3	109.0	93 665.5	103 752.8	110.8	2 133.3	680.5	31.9
Чингэлтэй	58 209.1	59 142.9	101.6	57 249.9	58 279.7	101.8	959.3	863.2	90.0
Хотын шууд ⁸	165 733.6	184 045.4	111.0	101 849.7	145 231.8	142.6	63 883.9	38 813.6	60.8

⁸ Хотын шууд татварт цалин, хөдөлмөрийн хөлс, шагнал, урамшуулал болон тэдгээртэй адилтгах хөдөлмөр эрхлэлтийн орлогыг төвлөрүүлдэг байсан бол 2023 оноос эхлэн дүүрэг бүрт орлогыг бүрдүүлдэг болсон.

ХҮСНЭГТ 16. НИЙСЛЭЛИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГО, сая төгрөг, 2023 оны эхний 4 сар

Үзүүлэлт	Төлөвлөсөн	Гүйцэтгэл	Биелэлтийн хувь
Нийт орлого	615 770.8	613 405.0	99.6
1. Татварын орлого	545 053.4	568 214.0	104.2
Орлогын албан татвар	422 951.9	452 708.5	107.0
Хувь хүний орлогын албан татвар	350 951.9	356 876.4	101.7
Цалин хөлс, түүнтэй адилтгах орлогын	266 072.2	253 591.3	95.3
Үйл ажиллагааны орлогын	10 755.2	19 697.6	183.1
Хөрөнгийн орлого	28 926.3	23 904.6	82.6
Хөрөнгө борлуулсны орлогын	16 841.9	16 978.6	100.8
Шууд бус орлого	28 356.3	42 704.3	150.6
Хувь хүний орлогын албан татварын буцаан олголт	-	0.4	-
Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар	92 000.0	95 831.7	104.2
Хөрөнгийн албан татвар	57 598.1	48 439.1	84.1
Үл хөдлөх хөрөнгийн албан татвар	32 766.1	26 853.2	81.9
Бууны албан татвар	137.5	123.6	89.9
Малд ногдуулах албан татвар	88.5	71.7	80.9
Авто тээврийн ба өөрөө явагч хэрэгслийн	24 606.0	21 390.6	86.9
Бусад татвар, төлбөр, хураамж	64 503.4	67 066.4	104.0
Бусад нийтлэг төлбөр, хураамж	32 179.7	32 490.2	101.0
Газрын төлбөр	27 205.5	28 917.7	106.3
Байгалийн нөөц ашигласны төлбөр	1 418.2	1 193.5	84.2
Бусад татвар	3 700.0	4 465.0	120.7
2. Татварын бус орлого	70 717.5	45 191.0	63.9
Нийтлэг татварын бус орлого	70 467.5	45 191.0	64.1
Хувьцааны ногдол ашиг	-	-	-
Төсөвт байгууллагын өөрийн орлого	5 441.9	3 297.7	60.6
Хүүгийн орлого	32 752.2	-	-
Торгуулийн орлого	5 989.6	29 765.3	5.0**
Түрээсийн орлого	540.0	430.4	79.7
Бусад орлого	25 743.8	11 697.6	45.4
Өмч хувьчлал	250.0	-	-

ЗУРАГ 12. НИЙСЛЭЛИЙН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГА, сая төгрөг

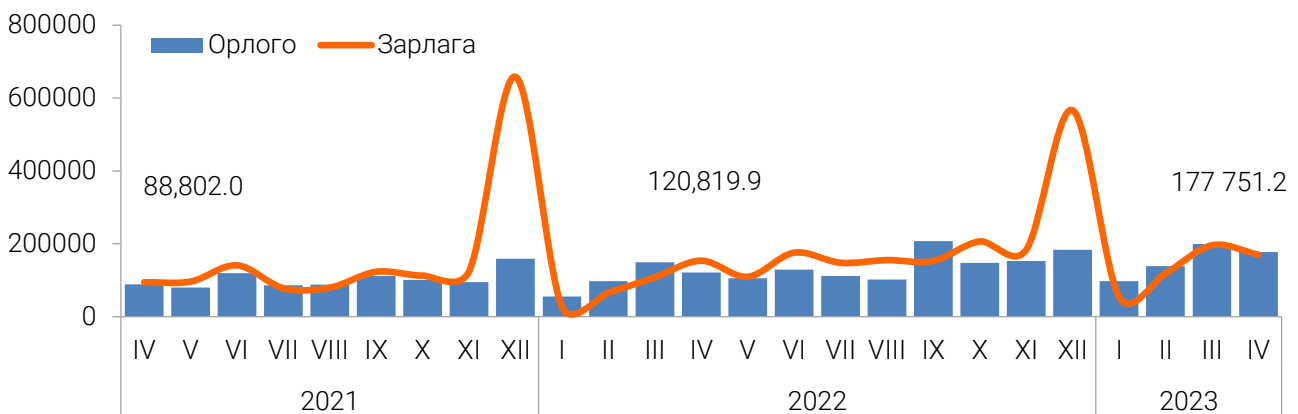

ХҮСНЭГТ 17. НИЙСЛЭЛИЙН ТӨСВИЙН ЗАРЛАГА, сая төгрөг, 2023 оны эхний 4 сар

Дүүрэг	Зарлага			
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Зөрүү	Хувь
Нийслэлийн дүн	1 089 393.1	539 496.2	549 896.9	49.5%
Багануур	7 113.1	4 522.6	2 590.5	63.6%
Багахангай	2 384.7	1 795.4	589.3	75.3%
Баянгол	55 393.8	48 856.0	6 537.8	88.2%
Баянзүрх	82 670.7	35 225.6	47 445.1	42.6%
Налайх	6 510.1	5 140.0	1 30.1	79.0%
Сонгинохайрхан	32 653.1	24 056.9	8 596.2	73.7%
Сүхбаатар	138 077.3	92 710.8	45 366.5	67.1%
Хан-Уул	108 326.4	85 417.5	22 908.9	78.9%
Чингэлтэй	66 490.7	52 380.9	14 109.8	78.8%
Хотын шууд	589 773.2	189 390.4	400 382.8	32.1%

2023 оны эхний 4 сарын байдлаар нийслэлийн төсвөөс нийслэл, дүүргийн байгууллагуудын төлөвлөсөн үйл ажиллагааны зардлын 539.5 (49.5%) тэрбум төгрөгийг санхүүжүүлжээ. Өөрөөр хэлбэл нийслэл, дүүргийн байгууллагууд батлагдсан төсвийнхөө 549.9 (50.5%) тэрбум төгрөгийг зарцуулаагүй байна.

ЗУРАГ 13. НИЙСЛЭЛИЙН ТӨСВИЙН ОРЛОГО, ЗАРЛАГА, сая төгрөг

Ойлголт, тодорхойлолт:

Татварын орлого: Орлогын албан татвар, нийгмийн даатгалын орлого, хөрөнгийн албан татвар, нэмэгдэл өртгийн албан татвар, онцгой албан татвар, тусгай зориулалтын орлого, гадаад үйл ажиллагааны орлого, бусад татвар, төлбөр, хураамжаас бүрдэнэ.

Татварын бус орлого: Нийтлэг татварын бус орлого, хөрөнгийн орлого, тусламжийн орлого, улсын төсөв орон нутгийн төсөв хоорондын шилжүүлгээс бүрдэнэ.

Төсвийн орлого: Ирээдүйн өв сан, тогтворжуулалтын сан болон тэнцвэржүүлсэн орлогоос бүрдэнэ.

Урсгал зардал: Бараа, ажил, үйлчилгээний зардал, зээлийн үйлчилгээний төлбөр, татаас ба урсгал шилжүүлгээс бүрдэнэ.

ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНИЙН ИНДЕКС (2023 оны 04 дүгээр сар)

ᠮᠤᠩᠭᠡᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ
ᠰᠤᠮᠤᠨ

Ерөнхий индекс

1.4

Тээвэр

-0.3

Гэр ахуйн тавилга, Гэр ахуйн бараа

0.3

Эм тариа, Эмнэлэгийн үйлчилгээ

0.3

Орон сууц, ус, цахилгаан, хийн болон бусад түлш

0.4

Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ

0.5

Хувьцас, бөс, бараа, гутал

1.4

Бусад бараа, үйлчилгээ

2.2

Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа

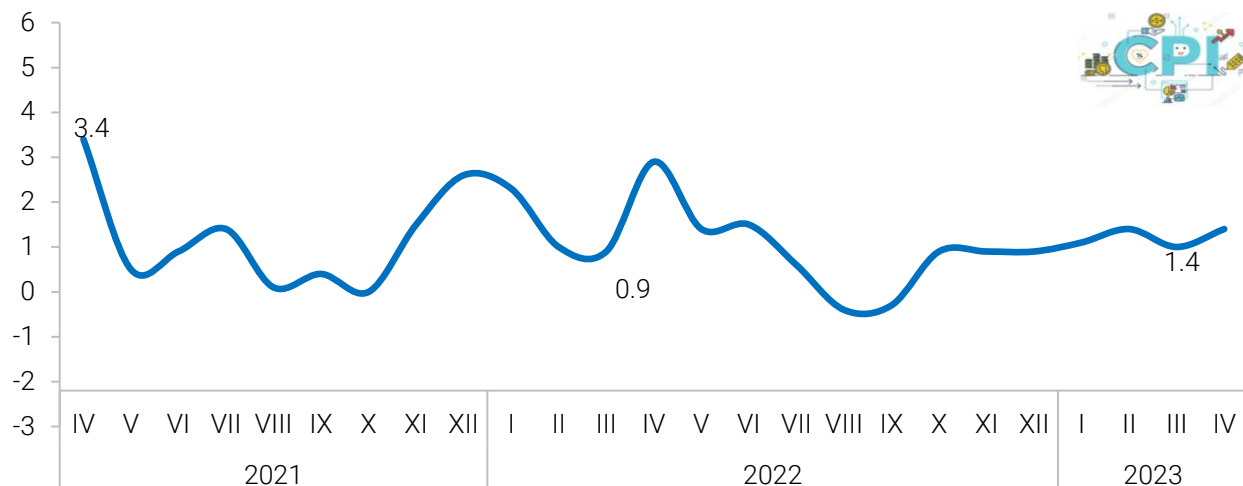
3.5

Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байрны үйлчилгээ

4.1

Хэрэглээний бараа, үйлчилгээний үнийн индекс өмнөх оны мөн үеэс 10.9 хувиар өслөө. 2023 оны 04 дүгээр сарын хэрэглээний үнийн индекс 2022 оны жилийн эцэстэй харьцуулахад 5.1 хувь, өмнөх сартай харьцуулахад 1.4 хувиар өссөн байна.

ЗУРАГ 14. ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНИЙН ИНДЕКС

Хэрэглээний үнийн индекс 2023 оны 04 дүгээр сарыг өмнөх оны жилийн эцэстэй харьцуулахад 3.3 хувиар өсөхөд хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа бүлгийн үнэ 12.0 хувь, согтууруулах ундаа, тамхи, мансууруулах бодис бүлгийн үнэ 1.4 хувь, хувцас, бөс бараа, гутал бүлгийн үнэ 3.3 хувь, орон сууц, ус, цахилгаан, хийн болон бусад түлш бүлгийн үнэ 2.3 хувь, гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа бүлгийн үнэ 4.0 хувь, эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээний бүлгийн үнэ 2.2 хувь, тээврийн бүлгийн үнэ 0.3 хувь, холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ бүлгийн үнэ 0 хувь, амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ бүлгийн үнэ 1.2 хувь, Боловсролын үйлчилгээ бүлгийн үнэ 0 хувь, зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байрны үйлчилгээ бүлгийн үнэ 12.6 хувь, Даатгал, санхүүгийн үйлчилгээ бүлгийн үнэ 2.8 хувь, бусад бараа, үйлчилгээний бүлгийн үнэ 7.6 хувиар тус тус өссөн нь нөлөөлсөн байна.

ХҮСНЭГТ 18. ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНИЙН ИНДЕКС, барааны бүлгээр

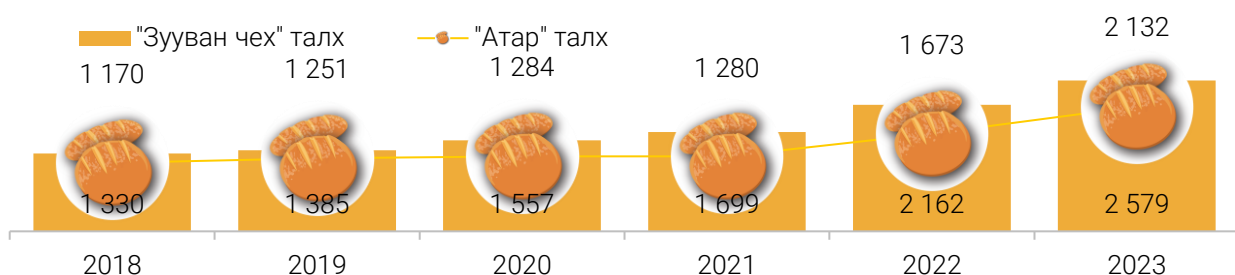
Бараа, үйлчилгээний бүлгийн нэр	2022-IV 2021-IV	2023-IV 2022-IV	2023-IV 2022-XII	2023-IV 2023-III
Ерөнхий индекс	115.2	110.9	105.1	101.4
Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	116.9	115.7	112.0	103.5
Согтууруулах ундаа, тамхи, мансууруулах бодис	109.4	108.5	101.4	100.0
Хувцас, бөс бараа, гутал	113.9	115.6	103.3	101.4
Орон сууц, ус, цахилгаан, хийн болон бусад түлш	110.6	107.2	102.3	100.4
Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	113.3	112.5	104.0	100.3
Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	118.9	105.7	102.2	100.3
Тээвэр	125.8	103.0	100.3	99.7
Холбооны хэрэгсэл, шуудангийн үйлчилгээ	105.6	101.9	100.0	100.0
Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, үйлчилгээ	103.6	109.4	101.2	100.5
Боловсролын үйлчилгээ	105.9	110.7	100.0	100.0
Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байрны үйлчилгээ	116.7	124.0	112.6	104.1
Даатгал, Санхүүгийн үйлчилгээ		102.9	102.8	100.0
Бусад бараа, үйлчилгээ	118.3	123.3	107.6	102.2

2023 оны 04 дүгээр сард үнийн ажиглалт хийхээр хэрэглээний сагсанд сонгогдсон 404 нэрийн бараа, үйлчилгээний 34 хувийн үнэ өсөж, 6 хувийн үнэ буурч, 60 хувийн бараа үйлчилгээний үнэ өмнөх сартай харьцуулахад тогтвортой байв.

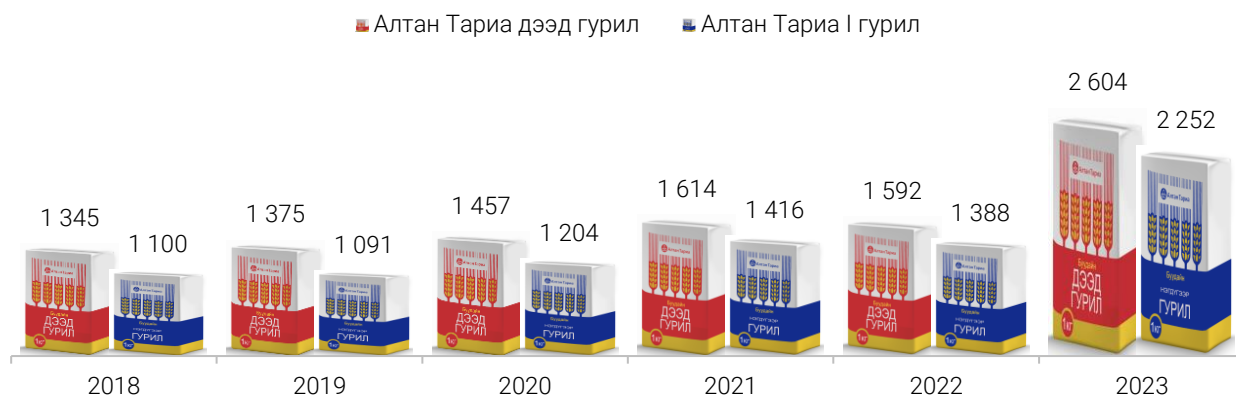
ХҮСНЭГТ. УЛААНБААТАР ХОТЫН ХЭРЭГЛЭЭНИЙ ҮНИЙН САРЫН ИНДЕКС, /**эерэг**, **сөрөг**/

Бараа, үйлчилгээний бүлэг	Үнийн өөрчлөлт хувь	Дэд бүлэг, зарим барааны үнийн өөрчлөлт
Хүнсний бараа, согтууруулах бус ундаа	3.5	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд талх, гурил, будааны үнэ 2.9 хувиар, Мах, махан бүтээгдэхүүний үнэ 8.1 хувиар, Загас, загасан бүтээгдэхүүний үнэ 0.2 хувиар, хүнсний ногооны үнэ 0.4 хувиар, Бэлэн хоол, хүнсний бусад бүтээгдэхүүний үнэ 1.5 хувиар г.м өссөн нь тус тус нөлөөлөв.
Хувцас, бөс бараа, гутал	1.4	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд бүх төрлийн хувьцасны үнэ 2.0 хувиар, жижиг эдлэл, хэрэгсэлийн үнэ 2.3 хувиар, Хөвөн бөс барааны үнэ 3.3 хувиар тус тус нөлөөлөв.
Орон сууц, ус, цахилгаан, хийн болон бусад түлш	0.4	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд Орон сууцны урсгал засварын бараа, материалын үнэ 2.1 хувиар өссөн нь нөлөөлөв.
Гэр ахуйн тавилга, гэр ахуйн бараа	0.3	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд гэр ахуйн цахилгаан хэрэгсэлийн барааны засвар үйлчилгээний үнэ 9.8 хувиар, Гэр ахуйн цэвэрлэгээний болон бусад жижиг бараа, гэрийн үйлчилгээний үнэ 0.9 хувиар, Гэр ахуй, цэцэрлэгийн зориулалттай хөдөлмөрийн багаж хэрэгсэлийн үнэ 0.7 хувиар өссөн нь нөлөөлөв.
Эм тариа, Эмнэлэгийн хэрэгсэл	0.3	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд эм тарианы үнэ 0.6 хувиар, Эрүүл мэндийн бусад барааны үнэ 0.1 хувиар өссөн нь нөлөөлөв.
Тээвэр	0.3	Энэ бүлгийн үнийн бууралтад хувийн тээврийн хэрэгслийн засвар, үйлчилгээний үнэ 0.8 хувиар нөлөөлөв.
Амралт, чөлөөт цаг, соёлын бараа, бараа үйлчилгээ	0.5	Энэ бүлгийн өсөлтөд чөлөөт цаг, соёлын үйлчилгээний үнэ 0.3 хувиар, чөлөөт цагт зориулсан бусад хэрэгсэлийн үнэ 4.8 хувиар, Сонин сэтгүүл, ном, бичгийн хэрэгсэлийн үнэ 0.8 хувиар тус тус өссөн нь нөлөөлөв.
Зочид буудал, Нийтийн хоол, дотуур байрны үйлчилгээ	4.1	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд нийтийн хоолны үйлчилгээний үнэ 4.2 хувиар, зочид буудал, дотуур байрны үйлчилгээний үнэ 1.1 хувиар өссөн нь нөлөөлжээ.
Бусад бараа, үйлчилгээ	2.2	Энэ бүлгийн үнийн өсөлтөд хувь хүнд хандсан үйлчилгээний үнэ 2.2 хувиар, хувь хүний эд зүйл, хэрэгсэлийн үнэ 1.9 хувиар өссөн нь нөлөөлжээ.

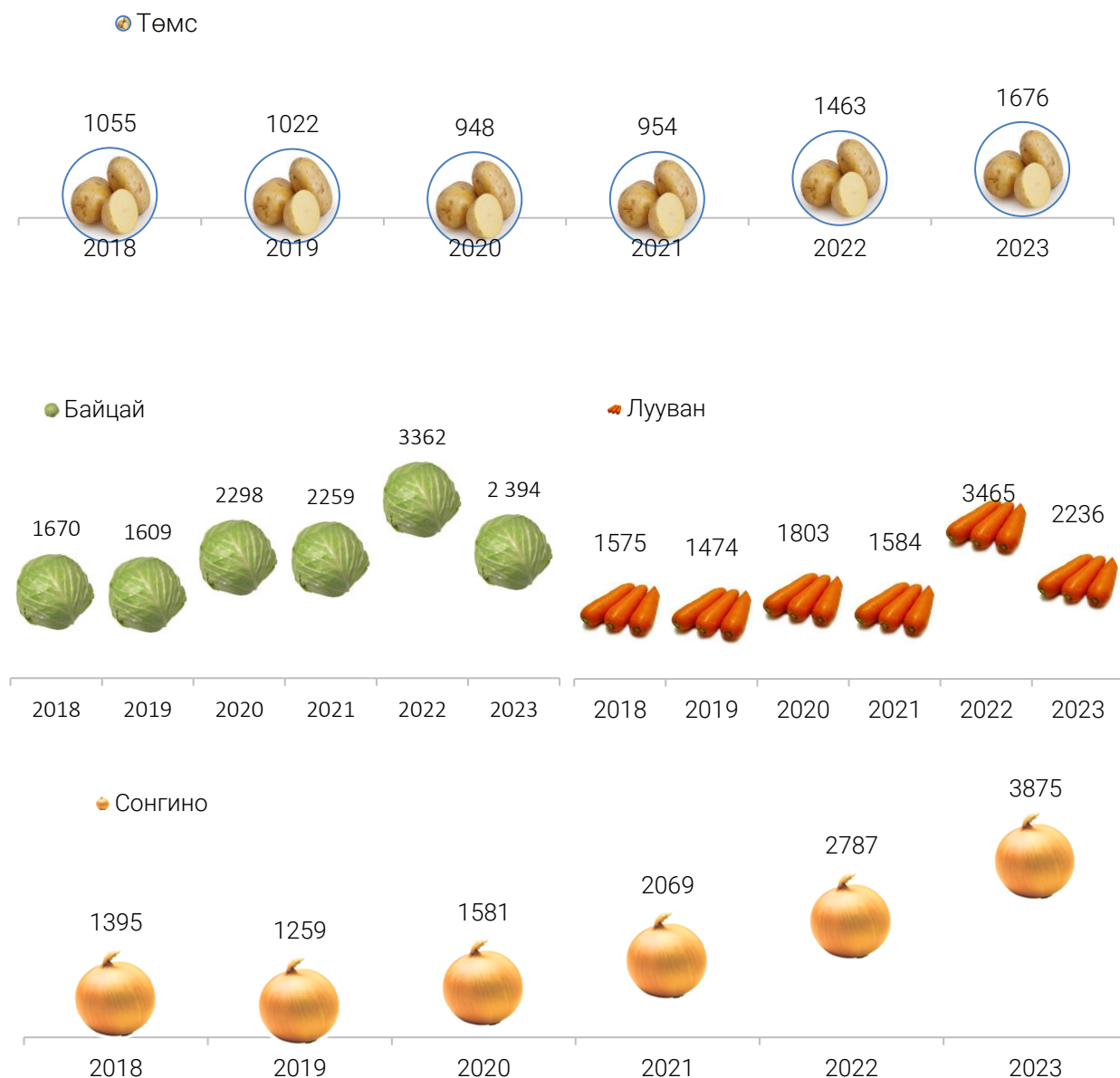
ЗУРАГ 15. НЭГ ШИРХЭГ ТАЛХНЫ ДУНДАЖ ҮНЭ, жил бүрийн IV сард, төгрөг

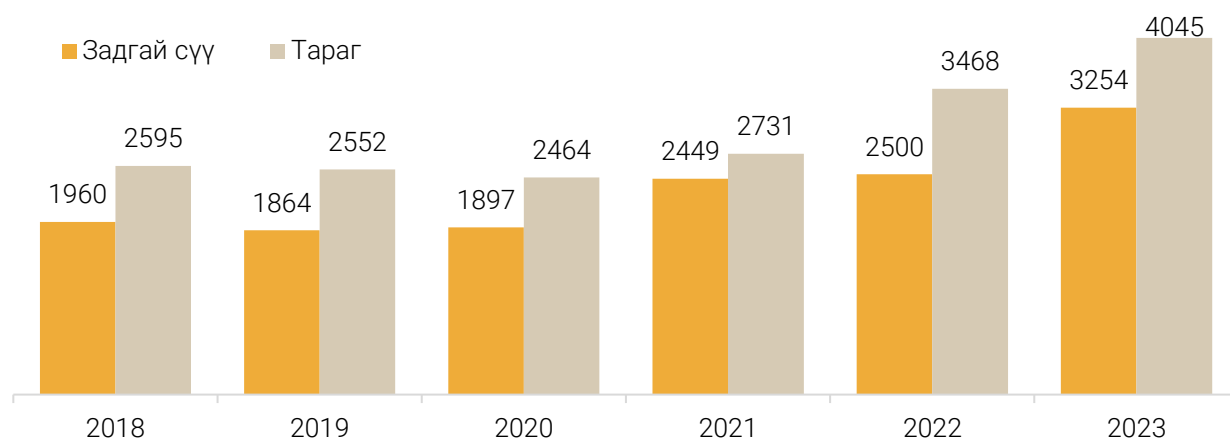
ЗУРАГ 16. НЭГ КИЛОГРАММ САВЛАСАН ГУРИЛЫН ДУНДАЖ ҮНЭ, жил бүрийн IV сард, төгрөг

ЗУРАГ 17. НЭГ КИЛОГРАММ ХҮНСНИЙ НОГООНЫ ДУНДАЖ ҮНЭ, жил бүрийн IV сард, төгрөг

ЗУРАГ 18. НЭГ ЛИТР СҮҮ, ТАРАГИЙН ДУНДАЖ ҮНЭ, жил бүрийн IV сард, төгрөг

2023 оны 04 дүгээр сард хүнсний зах, супермаркет, бөөний төвүүдэд жижиглэн худалдаалагдаж буй хонины ястай махны үнэ өмнөх сартай харьцуулахад 10.9 хувиар, үхрийн ястай мах 4.9 хувиар тус тус буурсан байна.

ХҮСНЭГТ 19. НЭГ КИЛОГРАММ МАХНЫ ЖИЖИГЛЭН ХУДАЛДАХ ДУНДАЖ ҮНЭ, төгрөг

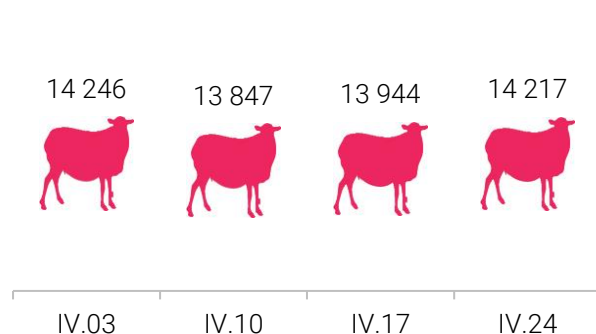
Үхрийн ястай мах

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2016	6 165	6 875	7 105	8 170	8 495	7 930	6 950	6 865	6 120	5 235	5 495	5 580
2017	6 775	7 405	7 785	7 985	8 230	7 905	7 725	7 375	7 250	6 945	6 710	6 505
2018	6 615	7 110	7 740	8 365	8 465	8 735	9 085	8 225	7 780	7 845	8 005	8 305
2019	8 875	8 925	9 390	9 635	10 960	11 700	12 280	11 540	11 375	10 950	10 090	9 755
2020	10 535	11 415	11 665	11 735	11 940	12 640	12 760	11 760	11 235	10 855	11 075	11 210
2021	11 615	12 605	12 670	13 850	13 960	14 770	14 800	13 700	13 420	13 280	13 345	13 495
2022	14 060	14 235	14 260	14 530	15 390	15 390	15 120	14 240	13 730	13 590	13 275	13 395
2023	13 520	14 245	14 955	16 750								

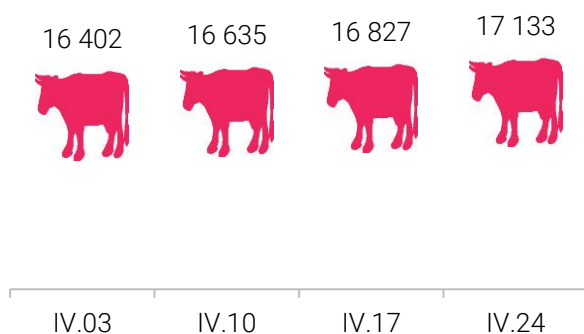
Хонины ястай мах

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2016	4 625	5 495	5 970	6 935	6 945	6 525	5 780	5 605	4 940	4 250	3 945	4 390
2017	5 650	6 030	6 675	7 080	7 235	6 700	6 575	6 395	6 210	5 760	5 380	5 140
2018	5 240	5 945	6 560	7 290	7 490	7 515	7 535	6 980	6 415	6 440	6 690	6 695
2019	7 170	7 340	7 945	8 710	9 820	10 430	10 045	9 700	9 640	9 095	7 710	7 635
2020	8 705	9 600	9 765	9 835	10 125	10 385	10 650	9 870	9 170	8 715	8 635	8 580
2021	9 040	10 460	10 705	12 320	12 390	12 695	12 440	11 380	10 975	11 005	10 775	10 805
2022	11 485	12 295	12 585	12 620	12 705	12 805	12 360	11 530	11 025	10 270	9 870	9 920
2023	10 440	11 350	12 680	14 065								

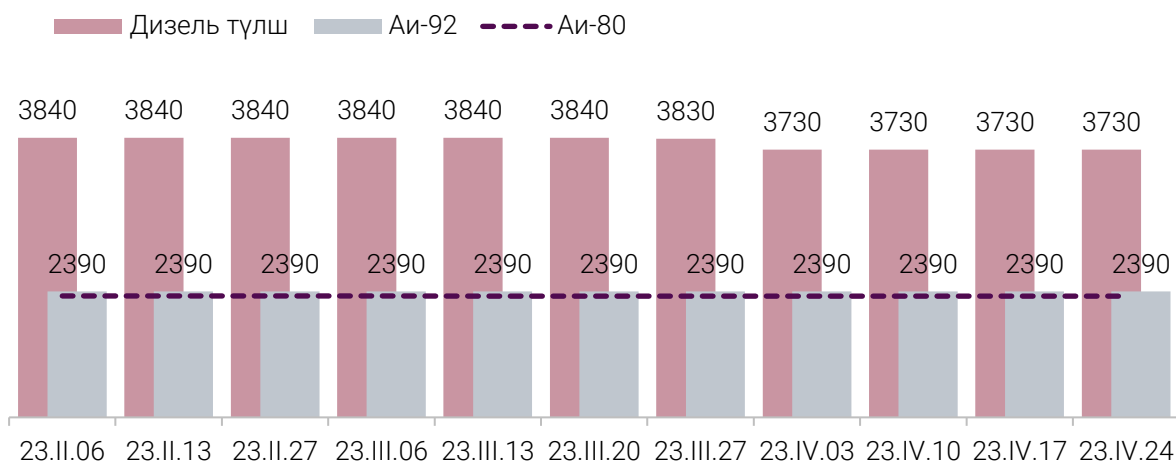
ЗУРАГ 19. НЭГ КГ ХОНИНЫ МАХНЫ ДУНДАЖ ҮНЭ, төгрөг

ЗУРАГ 20. НЭГ КГ ҮХРИЙН МАХНЫ ДУНДАЖ ҮНЭ, төгрөг

ЗУРАГ 21. НЭГ ЛИТР ШАТАХУУНЫ ҮНЭ, өөрчлөлт орсон өдрөөр

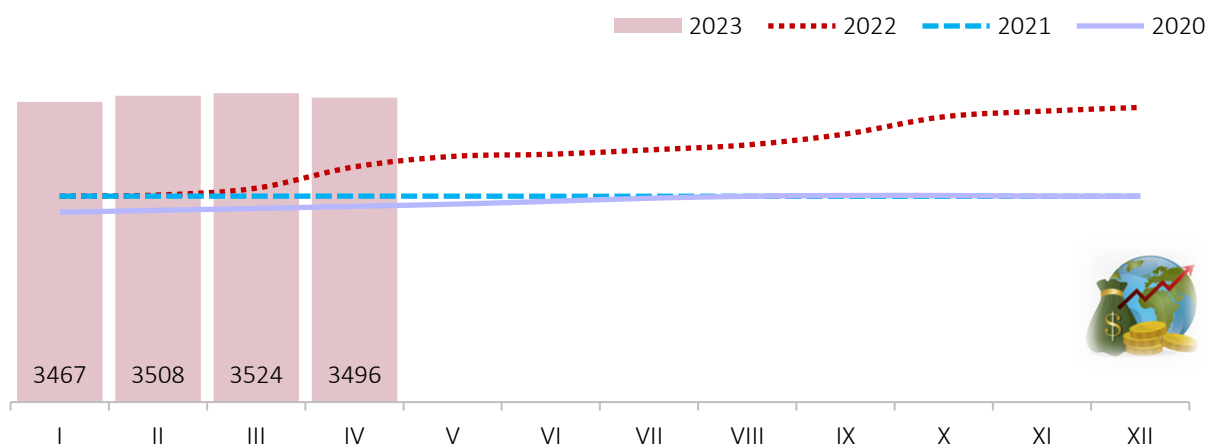
ХҮСНЭГТ 20. ТҮЛШНИЙ ҮНЭ, төгрөг

Байршил	2021.IV.28			2022.IV.27			2023.IV.24		
	Түлшний мод шуудай (6-7 кг)		Сайжруулсан түлш 25 кг Хар мод	Түлшний мод шуудай (6-7 кг)		Сайжруулсан түлш 25 кг Хар мод	Түлшний мод шуудай (6-7 кг)		Сайжруулсан түлш 25 кг
	Хар мод	Нарс мод		Нарс мод	Хар мод		Хар мод	Нарс мод	
Чингэлтэй	4 000	4 000	3 750	6 000	6 000	3 750	6 500	6 000	3 750
Сүхбаатар	4 000	4 000	3 750	6 000	6 000	3 750	7 000	6 000	3 750
Цайз зах	4 500	4 500	3 750	6 000	5 500	3 750	7 000	6 000	3 750
Хангай зах	3 500	4 000	3 750	6 000	6 000	3 750	6 000	5 500	3 750
Дундаж үнэ	4 000	4 125	3 750	6 000	5 875	3 750	6 625	5 875	3 750

ХҮСНЭГТ 21. НЭГ ЛИТР ШАТАХУУНЫ ҮНЭ, төгрөг

ШТС	2022.IV.27					2023.IV.24				
	Аи 95	Аи 80	Аи 92	Дизель түлш	Газ	Аи 95	Аи 80	Аи 92	Дизель түлш	Газ
Жаст Ойл	3 190				-			2 390	3 700	-
Петровис	3 260	2 370	2 390	3 380	-	3 710	2 370	2 390	3 700	-
Магнай трейд	3 260	-	2 390	3 380	-	3 710	-	2 390	3 700	-
Сод монгол	3 260	-	2 385	3 380	-	3 710	2 315	2 390	3 700	-
Шунхлай	3 260	-	2 390	3 380	-	3 710	2 350	2 390	3 700	-
Юнигаз	-	-	-	-	1 690	-	-	-	-	1 790
Дундаж үнэ	3 246	2 370	2 389	3 380	1 690	3 710	2 345	2 390	3 700	1 790

ЗУРАГ 22. АМ.ДОЛЛАРЫН ХАНШИЙН САРЫН ДУНДАЖ ХӨДӨЛГӨӨН, төгрөг⁹

⁹ Мэдээллийн эх сурвалж: Монголбанкны статистикийн мэдээлэл

ХҮСНЭГТ 22. ХҮНСНИЙ БАРААНЫ ДУНДАЖ ҮНИЙН ЗЭРЭГЦҮҮЛЭЛТ, 2023 оны I-IV сар

№	Бүтээгдэхүүний нэр		хэмжих нэгж	2023 I.23	2023 I.30	2023 II.06	2023 II.13	2023 II.27	2023 III.06	2023 III.13	2023 III.20	2023 III.27	2023 IV.03	2023 IV.10	2023 IV.17	2023 IV.24	22.IV.17 23.IV.24	
1	"Алтан тариа" гурил	дээд	кг	2 439	2 450	2 450	2 440	2 440	2 449	2 449	2 449	2 457	2 457	2 461	2 461	2 461	100.0	
		1-р зэрэг	кг	2 058	2 062	2 062	2 055	2 055	2 072	2 085	2 085	2 093	2 093	2 101	2 101	2 101	100.0	
2	"Алтан тариа" савласан гурил	дээдийн дээд	кг	3 409	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	3 432	100.0	
		дээд	кг	2 574	2 582	2 589	2 579	2 579	2 604	2 604	2 604	2 604	2 604	2 604	2 604	2 604	100.0	
		1-р зэрэг	кг	2 179	2 187	2 194	2 194	2 194	2 224	2 240	2 240	2 240	2 248	2 252	2 252	2 252	100.0	
		2-р зэрэг	кг	1 459	1 479	1 463	1 463	1 463	1 463	1 463	1 463	1 463	1 470	1 470	1 487	1 487	1 487	100.0
3	Сүү	Сүү ХК 1л	литр	3 960	3 960	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	4 429	100.0	
		Сүү ХК 0.5л	литр	2 037	2 037	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	2 245	100.0	
		Задгай	литр	3 347	3 347	3 429	3 429	3 429	3 429	3 347	3 347	3 347	3 293	3 293	3 240	3 240	3 240	100.0
4	Тараг, Цөцгийтэй		литр	3 687	3 687	3 950	3 950	3 950	3 950	3 950	3 950	4 045	4 045	4 045	4 045	4 045	100.0	
5	Талх	Атар	ширхэг	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	2 132	100.0	100.0	
		Зууван чех	ширхэг	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 462	2 677	2 713	101.4	100.0
		Хар талх	300 гр	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 790	1 872	1 936	103.4	100.0
6	Будаа	цагаан	кг	4 646	4 646	4 646	4 646	4 646	4 646	4 646	4 664	4 683	4 701	4 701	4 701	100.0	100.4	
		шар	кг	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	3 244	100.0	100.0
7	Цөцгийн тос, "Сүү" ХК		200 гр	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	7 389	100.0	
8	Ургамлын тос, "Янта"		1 литр	8 413	8 494	8 446	8 448	8 328	8 179	8 179	8 179	8 201	8 201	8 201	8 304	8 298	99.9	
9	Ногоон цай, Сtimo		90 гр	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	3 788	100.0	
10	Элсэн чихэр		кг	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	3 771	100.0	
11	Хонины мах	ястай	кг	10 986	11 229	11 834	12 120	12 546	12 928	12 580	13 236	14 246	13 847	13 944	14 217	102.0	105.2	
		цул	кг	11 632	12 073	12 501	12 678	12 814	13 548	13 159	13 730	15 262	14 594	14 455	14 938	103.3	104.3	
12	Үхрийн мах	ястай	кг	13 967	14 289	14 480	14 480	14 819	14 973	14 982	15 524	16 402	16 635	16 827	17 133	101.8	103.6	
		цул	кг	16 014	16 474	16 668	16 668	16 735	16 807	16 847	17 634	18 421	18 653	18 984	19 319	101.8	104.7	
13	Адууны мах, ястай		кг	10 439	10 889	11 197	12 298	12 298	12 198	11 780	12 198	12 298	12 500	13 567	13 109	13 296	101.4	
14	Ямааны мах, ястай		кг	8 500	8 830	9 000	9 664	9 664	9 664	9 664	9 664	9 664	10 664	10 831	10 664	10 664	100.0	
15	Төмс, Монгол		кг	1 516	1 463	1 485	1 488	1 458	1 543	1 543	1 685	1 697	1 646	1 646	1 702	1 710	100.5	
16	Лууван, Монгол		кг	2 439	2 373	2 403	2 403	2 265	2 238	2 238	2 359	2 387	2 242	2 233	2 233	2 233	100.0	
17	Байцай, Монгол		кг	2 295	2 466	2 334	2 334	2 210	2 181	2 146	2 356	2 384	2 356	2 377	2 411	2 432	100.9	
18	Хүрэн манжин, Монгол		кг	2 951	3 386	3 386	3 386	3 386	3 531	3 531	3 521	3 558	3 558	3 558	3 526	3 526	100.0	
19	Сонгино, Монгол		кг	3 058	3 285	3 316	3 724	3 665	3 577	3 577	3 625	3 644	3 690	3 797	3 801	4 212	110.8	
20	Алим, Польш		кг	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	6 708	100.0	
21	Өндөг, Монгол		ширхэг	521	517	516	516	495	520	537	540	546	537	536	539	541	100.4	

ХҮСНЭГТ 23. ХҮНСНИЙ БАРААНЫ ДУНДАЖ ҮНИЙН ЗЭРЭГЦҮҮЛЭЛТ, 2016-2023 оны IV сар

№	Бүтээгдэхүүний нэр		хэмжих нэгж	2016 IV	2017 IV	2018 IV	2019 IV	2020 IV	2021 IV	2022 IV	2023 IV.24	2023/2022	2023/2021	2023/2020	2023/2019	2023/2018	2023/2017
1	"Алтан тариа" гурил	дээд	кг	1 275	1 205	1 310	1 347	1 416	1 573	1 587	2 461	155.1	156.5	173.8	182.7	187.9	204.3
		1-р зэрэг	кг	1 065	980	1 065	1 061	1 162	1 371	1 409	2 101	149.1	153.3	180.8	198.1	197.3	214.4
2	"Алтан тариа" савласан гурил	дээдийн дээд	кг	1 590	1 575	1 640	1 789	2 139	2 229	2 484	3 432	138.2	154.0	160.5	191.9	209.3	217.9
		дээд	кг	1 300	1 220	1 345	1 375	1 457	1 614	1 592	2 604	163.6	161.3	178.7	189.4	193.6	213.4
		1-р зэрэг	кг	1 090	1 015	1 100	1 091	1 204	1 416	1 388	2 252	162.2	159.0	187.0	206.4	204.7	221.8
		2-р зэрэг	кг	845	800	870	865	927	990	1 063	1 487	139.8	150.2	160.4	171.9	170.9	185.8
3	Сүү	Сүү ХК 1л	литр	2 080	2 315	2 710	2 642	2 721	2 841	3 641	4 429	121.6	155.9	162.8	167.6	163.4	191.3
		Сүү ХК 0.5л	литр	925	1 010	1 120	1 117	1 207	1 325	1 763	2 245	127.3	169.4	186.0	201.0	200.5	222.3
		Задгай	литр	1 300	1 735	1 960	1 864	1 897	2 449	2 500	3 240	129.6	132.3	170.8	173.8	165.3	186.8
4	Тараг, Цөцгийтэй		литр	2 160	2 110	2 160	2 595	2 552	2 464	2 731	3 468	4 045	116.6	148.1	164.2	158.5	155.9
5	Талх	Атар	ширхэг	1 150	1 180	1 170	1 251	1 284	1 280	1 673	2 132	127.5	166.6	166.1	170.5	182.3	180.7
		Зууван чех	ширхэг	1 255	1 355	1 330	1 385	1 557	1 699	2 162	2 713	125.5	159.7	174.3	195.9	204.0	200.2
		Хар талх	300 гр		940	925	957	1 087	1 217	1 492	1 936	129.7	159.1	178.1	202.3	209.3	205.9
6	Будаа	цагаан	кг				3 491	3 618	3 671	4 710	4 701	99.8	128.1	129.9	134.7		
		шар	кг	1 695	1 780	1 740	1 931	2 836	2 418	3 000	3 244	108.1	134.1	114.4	168.0	186.4	182.2
7	Цөцгийн тос, "Сүү" ХК		200 гр	3 255	3 290	5 235	4 247	3 845	4 273	6 596	7 389	112.0	172.9	192.2	174.0	141.1	224.6
8	Ургамлын тос, "Янта"		1 литр		3 435	3 590	3 491	3 510	4 288	6 631	8 298	125.1	193.5	236.4	237.7	231.1	241.6
9	Ногоон цай, Сtimo		90 гр		1 495	1 515	1 521	1 539	1 572	2 406	3 788	157.4	240.9	246.1	249.0	250.0	253.4
10	Элсэн чихэр		кг				2 756	2 706	2 765	3 651	3 771	103.3	136.4	139.3	136.8		
11	Хонины мах	ястай	кг	7 500	7 255	7 510	8 734	10 002	12 460	12 538	14 217	113.4	114.1	142.1	162.8	189.3	196.0
		цул	кг	8 025	7 410	7 500	8 993	9 889	12 737	13 147	14 938	113.6	117.3	151.1	166.1	199.2	201.6
12	Үхрийн мах	ястай	кг	8 730	8 210	8 480	9 599	11 553	14 005	14 511	17 133	118.1	122.3	148.3	178.5	202.0	208.7
		цул	кг	10 030	9 480	10 275	11 637	13 810	16 030	17 059	19 319	113.3	120.5	139.9	166.0	188.0	203.8
13	Адууны мах, ястай		кг	5 650	6 450	6 075	6 697	9 290	12 976	11 152	13 296	119.2	102.5	143.1	198.5	218.9	206.1
14	Ямааны мах, ястай		кг	5 425	5 135	5 000	6 399	7 389	9 987	9 850	10 664	108.3	106.8	144.3	166.7	213.3	207.7
15	Төмс, Монгол		кг	1 090	675	1 055	1 022	948	954	1 463	1 710	116.9	179.2	180.4	167.3	162.1	253.3
16	Лууван, Монгол		кг	1 975	910	1 575	1 474	1 803	1 584	3 465	2 233	64.5	141.0	123.9	151.5	141.8	245.4
17	Байцай, Монгол		кг	2 235	1 810	1 670	1 609	2 298	2 259	3 362	2 432	72.3	107.7	105.8	151.1	145.6	134.4
18	Хүрэн манжин, Монгол		кг		2 050	2 635	1 854	2 106	2 751	5 032	3 526	70.1	128.2	167.4	190.2	133.8	172.0
19	Сонгино, Монгол		кг	1 310	1 520	1 395	1 259	1 581	2 069	2 787	4 212	151.1	203.6	266.4	334.6	301.9	277.1
20	Алим, Польш		кг	4 035	4 300	4 140	4 183	4 239	5 206	7 851	6 708	85.4	128.9	158.2	160.4	162.0	156.0
21	Өндөг, Монгол		ширхэг	285	330	320	334	343	463	485	541	111.6	116.9	157.8	162.1	169.1	164.0

ХҮСНЭГТ 24. ХҮНСНИЙ БАРААНЫ ҮНИЙН АЖИГЛАЛТ, ХҮНСНИЙ ЗАХ, ХУДАЛДААНЫ ТӨВӨӨР, 2023.IV.24

№	Бүтээгдэхүүний нэр		хэмжих нэгж	Баянзүрх зах	Сансар Супер-маркет	Хучит шонхор зах	Бөмбөгөр ХТ	Саруул зах	Барс ХТ	Таван эрдэнэ зах	Хархорин зах	Номин Супер-маркет	М-Март	Оргил Супер-маркет	Е Март	Их наяд ХТ	Дундаж үнэ	
1	"Алтан тариа" гурил	дээд	кг	2 200	2 550	2 320	2 400	2 900	2 300	2 400	2 300	2 549	2 659	2 550	2 550	2 400	2 461	
		1-р зэрэг	кг	2 100	2 195	1 920	2 000	2 500	1 920	2 000	1 920	2 195	2 304	2 206	2 195	1 950	2 101	
2	"Алтан тариа" савласан гурил	дээдийн дээд	кг	3 500	3 400	3 500	3 300	3 500	3 200	3 500	3 500	3 399	3 540	3 400	3 400	3 500	3 432	
		дээд	кг	2 600	2 580	2 500	2 400	2 900	2 500	2 600	2 600	2 569	2 680	2 580	2 580	2 800	2 604	
		1-р зэрэг	кг	2 200	2 220	2 200	2 100	2 500	2 200	2 200	2 200	2 300	2 219	2 320	2 220	2 220	2 400	2 252
		2-р зэрэг	кг	1 800	1 250	1 800	1 600	1 500	1 500	1 600	1 600	1 600	1 249	1 320	1 250	1 250	1 800	1 487
3	Сүү	Сүү ХК 1л	литр	4 400	4 500	4 500	4 500	4 300	4 200	4 200	4 400	4 499	4 500	4 500	4 500	4 600	4 429	
		Сүү ХК 0.5л	литр	2 200	2 300	2 200	2 200	2 200	2 100	2 200	2 300	2 299	2 300	2 300	2 300	2 300	2 245	
		Задгай	литр	3 500				3 000		3 000	3 500						3 240	
4	Тараг, Цөцгийтэй	литр	4 100	4 100	4 000	4 000	3 800	3 900	4 200	4 000	4 099	4 100	4 100	4 100	4 100	4 100	4 045	
5	Талх	Атар	ширхэг	2 100	2 200	2 100	2 100	2 200	2 100	2 200	2 100	2 079	2 060	2 200	2 190	2 100	2 132	
		Зууван чех	ширхэг	2 600		2 600	2 600		2 600	2 800		2 789	2 890	2 760	2 800		2 713	
		Хар талх	300 гр	2 000	1 980	2 000	1 800	1 800	2 000	2 000	1 800	1 779	2 000	1 980	2 060	2 000	1 936	
6	Будаа	цагаан шар	кг	4 500	5 550	4 200	4 200	5 000	3 500	5 000	4 000	5 479	5 360	5 470			4 701	
			кг	3 000		3 000	2 500		3 000	3 500	3 500	4 939				3 000	3 244	
7	Цөцгийн тос, "Сүү" ХК	200 гр		7 200	7 400	8 000	7 500	7 000	7 200	7 500	7 200	7 399	7 400	7 400	7 400	7 500	7 389	
8	Ургамлын тос, "Янта"	1 литр		7 500	9 440	7 500	7 500	8 500	7 000	8 000	7 000	9 189	9 760	9 120	9 580	8 500	8 298	
9	Ногоон цай, Сtimo	90 гр		4 000	3 730	3 800			3 800		4 000	3 749	3 670		3 300	4 100	3 788	
10	Элсэн чихэр	кг		3 500	4 880	3 500	3 000		3 500	3 500	3 300	4 674	4 900			3 500	3 771	
11	Хонины мах	ястай	кг	14 500		11 500	13 500	17 800	15 000	15 800	11 000	12 599	14 800	12 500	15 480	17 500	14 217	
		цул	кг	15 000		12 000			15 500	15 800	13 800	14 499	15 800	13 500	16 800	17 500	14 938	
12	Үхрийн мах	ястай	кг	17 000		14 500	17 000	19 500	17 500	17 800	14 500	17 499			17 300	19 500	17 133	
		цул	кг	18 500	19 900	17 000	19 500	22 000	18 500	19 800	17 500	19 499	21 800	17 500	19 900	20 500	19 319	
13	Адууны мах, ястай	кг		13 500		12 000	14 000		14 000	14 500	12 000						13 296	
14	Ямааны мах, ястай	кг		11 000		10 500					10 500						10 664	
15	Төмс, Монгол	кг		2 000	1 780	1 500	1 600	1 800	1 800	1 800	1 500	1 489	1 950	1 650	1 490	2 000	1 710	
16	Лууван, Монгол	кг		2 500	1 590	2 500	2 500	3 000	2 000	2 500	2 500	1 999	2 200	1 600	2 100	2 500	2 233	
17	Байцай, Монгол	кг		2 500	1 790	2 500	2 500	3 000	2 800	2 800	2 500	2 399	2 400	1 850	1 980	3 000	2 432	
18	Хүрэн манжин, Монгол	кг		4 000	3 000	4 000	4 000	4 500	3 500	4 000	3 500	2 799	3 500	2 800	2 800	4 000	3 526	
19	Сонгино, Монгол	кг		4 500	3 400	4 500	4 500	4 500	4 500	5 000	4 500	3 799	4 500	3 300	3 300	5 000	4 212	
20	Алим, Польш	кг		6 500		7 000	7 000		6 000	6 500	6 000		8 200				6 708	
21	Өндөг, Монгол	ширхэг		550	584	520	500	550	500	520	520	587	580	540	545	550	541	

ХҮСНЭГТ 25. ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН ГОЛ НЭР ТӨРЛИЙН ЗАРИМ БҮТЭЭГ ДЭХҮҮНИЙ ҮНЭ

Төрөл	2020		2021		2022		2023	
	III	IV	III	IV	III	IV	III	IV
	төгрөг							
Тэмээний шир	20 000	20 000	62 500	62 500	17 500	10 000	22 500	20 000
Адууны шир	8 666	9 000	12 333	9 667	10 300	8 500	8 500	8 500
Үхрийн шир	8 000	7 250	5 333	4 667	5 660	5 000	5 660	4 330
Хонины арьс	1 250	1 000	1 250	2 000	1 000	1 500	2 000	-
Ямааны арьс (ноолууртай)	14 000	-	30 000	17 667	36 600	27 500	35 000	37 000
Ямааны ноолуур	55 000	53 750	128 333	111 667	145 000	118 000	120 000	125 000

Багануур дүүргийн түүхий эдийн захын дундаж үнээр соёолон адуу 1250.0 мянган төгрөг, 3 настай үхэр 1800.0 мянган төгрөг, эр хонь 280.0 мянган төгрөг, эм хонь 230.0 мянган төгрөгийн ханштай байв.

Нийслэлийн түүхий эдийн захуудын сарын дундаж үнээр тэмээний шир 20000.0 төгрөг, адууны шир 8500.0 төгрөг, үхрийн шир 1.8-2.3 метр урттай 4330.0 төгрөг бол, 2.3 метрээс дээш урттай нь 12000.0 төгрөгийн ханштай байна.

Ойлголт, тодорхойлолт:

Хэрэглээний сагс: Үнийн индекс тооцох зорилгоор бүрдүүлсэн дундаж өрхийн хэрэглээг төлөөлөх чадвартай, хүн амын өргөн хэрэглээний бараа, үйлчилгээний нэр төрлийн жагсаалтыг ойлгоно.

Хэрэглээний бараа, үйлчилгээний жин: Өрхийн худалдаж авсан бараа, үйлчилгээний нийт зардалд тухайн бараа, үйлчилгээний зардлын эзлэх хувь.

Хэрэглээний үнийн индекс (ХҮИ): Хэрэглэгчдийн худалдаж авсан бараа, үйлчилгээний нэр төрөл, чанар өөрчлөлтгүй тогтвортой байхад үнэ дунджаар хэрхэн өөрчлөгдөж буйг хэмжих үзүүлэлт бөгөөд нийт өрхөөр тооцсон үнийн өөрчлөлтийг харуулна.

Тооцох аргачлал:

ХҮИ-ийг хэрэглээний сагс, хэрэглээний жин гэсэн хоёр үзүүлэлтийг ашиглан, хувиргасан үнийн Ласпейресийн индексийн томъёогоор тооцно. Үүнд:

$$I_{ct}^L = \sum \left(\frac{P_{it}}{P_{it-1}} \right) \left(\frac{P_{it-1}}{P_{it-2}} \right) \dots \left(\frac{P_{i2}}{P_{i1}} \right) \left(\frac{P_{i1}}{P_{i0}} \right) \frac{P_{i0} Q_{i0}}{\sum P_{i0} Q_{i0}}$$

I_{ct}^L – t тайлант үеийн Ласпейресийн үнийн индекс
t – Тайлант үе
0 – суурь үе
 P_t^i – i барааны тайлант үеийн үнэ
 P_0^i – i барааны тайлант үеийн үнэ
 q_0^i – i барааны тайлант үеийн үнэ

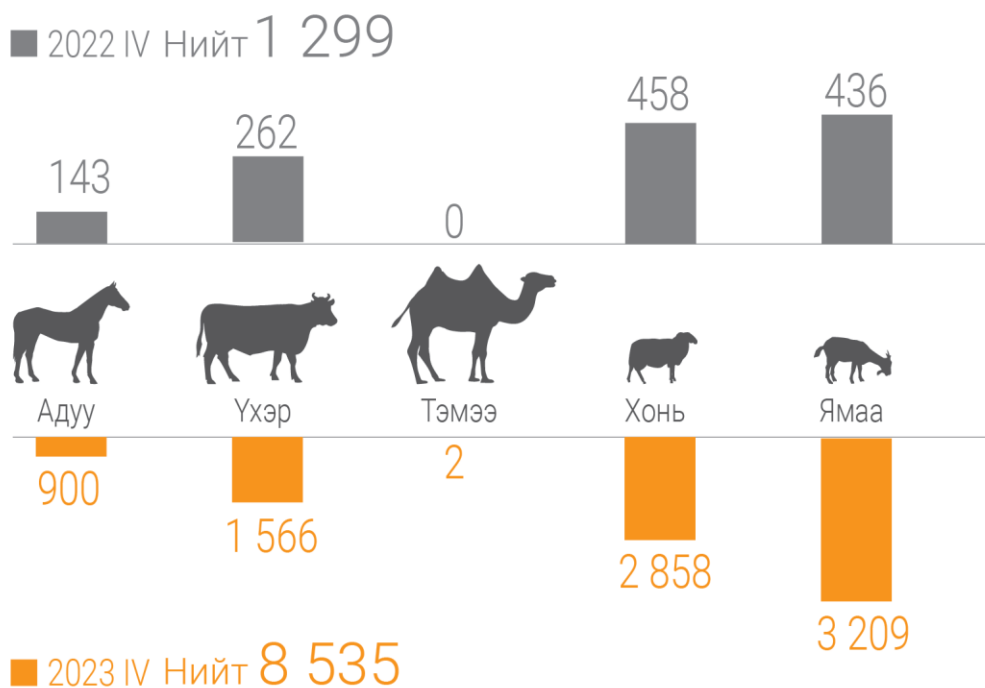
ХҮИ-ийн сагсны төлөөлөх чадварыг нэмэгдүүлэх, үнэн зөв байдлыг хангах үүднээс хэрэглээний сагс, жинг 5 жилд нэг удаа шинэчилдэг. Хэрэглээний бараа, үйлчилгээний сагсыг Улаанбаатар хотод 344 бараа, үйлчилгээ (аймагт 238 бараа, үйлчилгээ)-ээр бүрдүүлж, Өрхийн нийгэм, эдийн засгийн судалгааны 2015 оны үр дүнгээр жинг тооцон, 2015 оны шинэчилсэн суурьтайгаар 2017 оны 4 дүгээр сараас эхлэн тархааж байна. ХҮИ-ийг тооцохдоо бараа, үйлчилгээний геометр дундаж үнийг ашигласан.

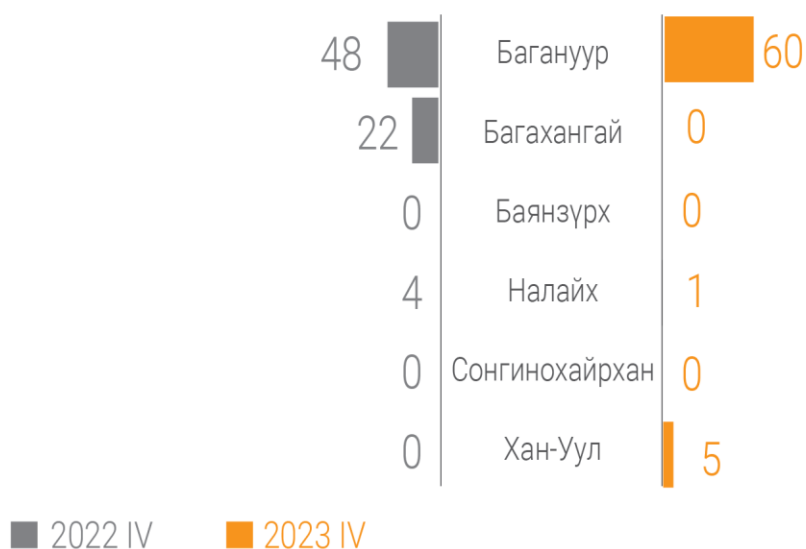
МАЛ АЖ АХУЙ (2023 оны эхний 4 сард)

УЛАМ
СЭМ
СЭМ

ЗҮЙ БУСААР ХОРОГДСОН ТОМ МАЛ, малын төрлөөр

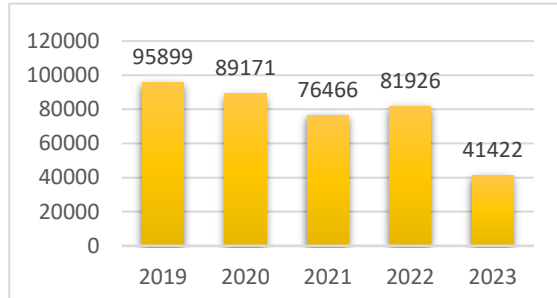

ӨВЧНӨӨР ХОРОГДСОН МАЛ, ДҮҮРГЭЭР

Мал төллөлт, төл бойжилт: Нийслэлийн хэмжээнд 2023 оны эхэнд тоологдсон төллөх насны нийт 210059 хээлтэгч малын 46403 (22.1%) нь 2023 оны эхний 4 сард төллөсөн байна. Эм хонины 24.1 хувь, эм ямааны 25.7 хувь, үнээний 23.3 хувь, гүүний 4.8 хувь нь төллөжээ. Нийт 46403 төл гарсны 4981 төл мал хорогдож, 41422 төл бойжиж, төл бойжилт 89.3 хувьтай байна.

ЗУРАГ 23. БОЙЖУУЛСАН ТӨЛИЙН ТОО, эхний iv сард

Мал төллөлтийн мэдээг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад төллөсөн хээлтэгч 36.6 (44.1%) мянган толгойгоор, бойжсон төл 40.5 (49.4%) мянган толгойгоор буурсан байна.

Бойжуулсан нийт төлийн 2.5 хувийг унага, 23.3 хувийг тугал, 42.2 хувийг хурга, 31.9 хувийг ишиг эзэлжээ.

ХҮСНЭГТ 26. ТӨЛ БОЙЖИЛТ, толгой, оны эхний 4 сард

Дүүрэг	Төллөсөн хээлтэгч	Гарсан төл	Хорогдсон төл	Бойжсон төл	Төл Бойжилт
Багануур	16 258	16 258	2 546	13 712	84.3
Багахангай	1 464	1 464	117	1 347	92.0
Баянзүрх	6 619	6 619	360	6 259	94.6
Налайх	3 376	3 376	158	3 218	95.3
Сонгинохайрхан	15 126	15 126	1 563	13 563	89.7
Хан-Уул	3 560	3 560	237	3 323	93.3
Дүн	46 403	46 403	4 981	41 422	89.3

ХҮСНЭГТ 27. ТӨЛ БОЙЖИЛТ, толгой, оны эхний iv сард

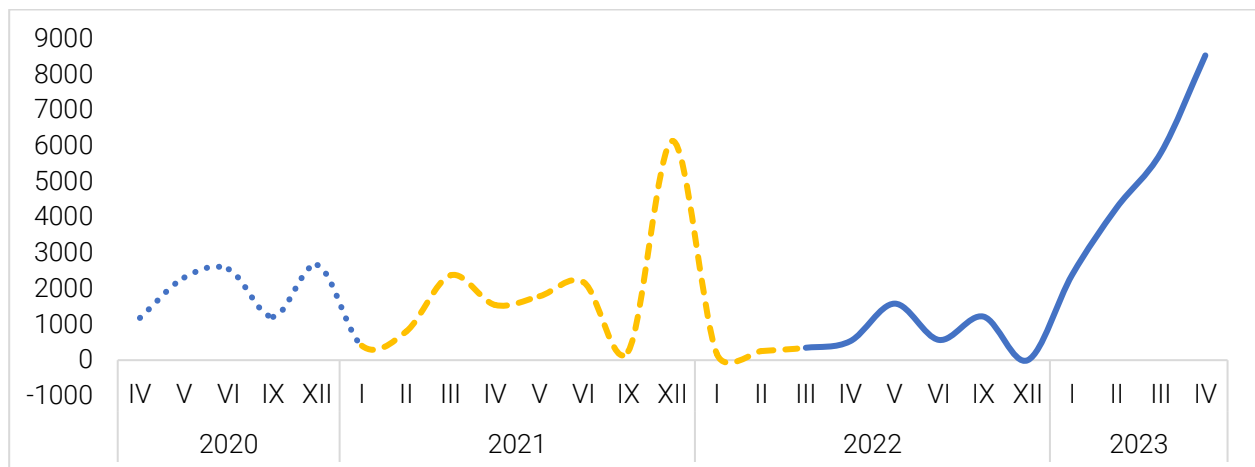
Үзүүлэлт	2021	2022	2023	Үүнээс:				
				Ботго	унага	тугал	хурга	ишиг
Гарсан төл	77 801	83 070	46 403	3	1 196	10 224	19 595	15 385
Бойжсон төл	76 466	81 926	41 422	3	1 052	9 661	17 504	13 202
Хорогдсон төл	1 335	1 144	4 981	-	144	563	2 091	2 183
Бойжилтын хувь	98.3	98.6	89.3	100	87.9	94.5	89.3	85.8

Том малын зүй бус хорогдол: 2023 оны эхний 4 сард 8 535 толгой том мал зүй бусаар хорогдож том малын зүй бус хорогдлын 3 260 (38.2%) нь хээлтэгч мал байна. Хорогдсон нийт малын 10.5 хувийг адуу, 18.3 хувийг үхэр, 33.5 хувийг хонь, 37.6 хувийг ямаа эзэлжээ.

ХҮСНЭГТ 28. ТОМ МАЛЫН ЗҮЙ БУС ХОРОГДОЛ, дүүргээр, эхний iv сард

Төрөл	2020		2021		2022		2023	
	Хорогдсон мал	хээлтэгч	Хорогдсон мал	хээлтэгч	Хорогдсон мал	хээлтэгч	Хорогдсон мал	хээлтэгч
Нийслэлийн дүн	2 490	1 279	5 134	1 535	1 299	544	8 535	3 260
Багануур	886	271	1 019	133	629	160	3 387	984
Багахангай	87	87	218	150	81	78	1 449	771
Баянзүрх	194	91	555	245	269	229	659	342
Налайх	607	383	660	212	120	22	639	241
Сонгинохайрхан	455	403	1 486	476	59	26	2 074	885
Хан-Уул	261	44	1 196	319	141	29	327	37
Чингэлтэй	-	-	-	-	-	-	-	-

ЗУРАГ 24. ТОМ МАЛЫН ЗҮЙ БУС ХОРОГДЛЫН МЭДЭЭ, сараар

Ойлголт, тодорхойлолт:

Том малын зүй бус хорогдол: Гэнэтийн аюулаар буюу байгалийн аюулт үзэгдэл, өвчнөөр хорогдсон (халдвартай, халдваргүй) зэрлэг амьтанд идүүлсэн, бариулсан ба бусад шалтгаанаар хорогдсон төл малаас бусад малыг оруулна.

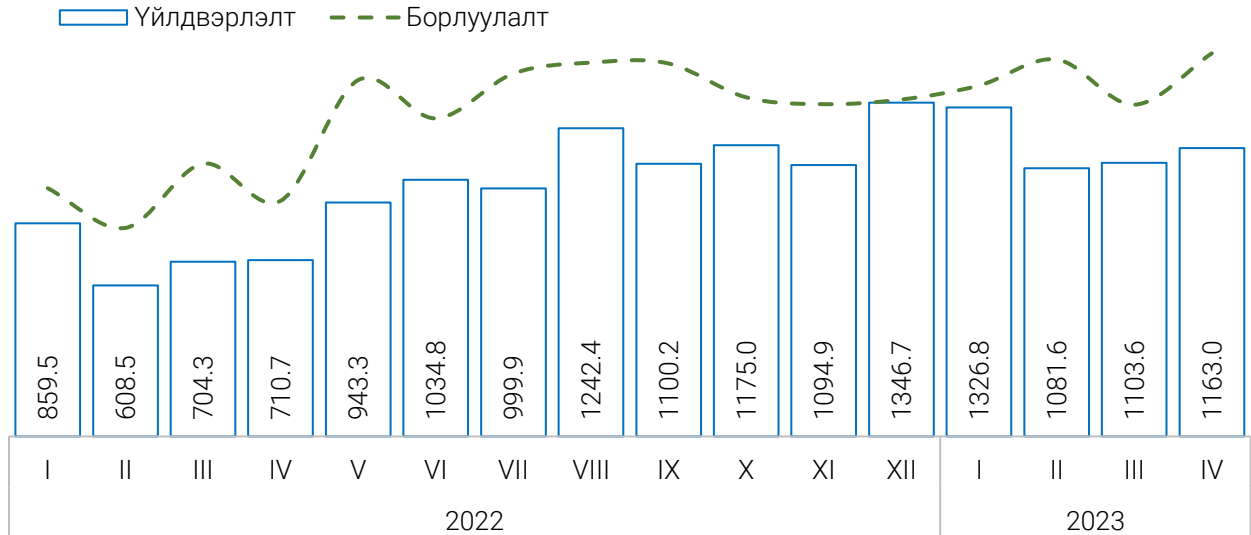
Бэлэн хээлтэгч: Малыг төрөл бүр дэх нас гүйцсэн эм малыг хамруулна.

Нийслэлийн аж үйлдвэрийн газрууд 2023 оны эхний 4 сарын гүйцэтгэлээр 4.4 их наяд төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэж, 5.8 их наяд төгрөгийн борлуулалт хийсэн нь өмнөх онтой харьцуулахад үйлдвэрлэлт 1.9 (33.2%) их наяд төгрөгөөр өсч, борлуулалт 1.7 (38.5%) их наяд төгрөгөөр тус тус өссөн байна.

ЗУРАГ 25. АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ҮЙЛДВЭРЛЭЛТ, БОРЛУУЛАЛТ, тэрбум төгрөгөөр

Уул уурхай, олборлох аж үйлдвэрийн салбарын нийт үйлдвэрлэл 2023 оны эхний 4 сарын гүйцэтгэлээр 2.5 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 1.3 (52.1%) их наяд төгрөгөөр өсөхөд чулуун, хүрэн нүүрс олборлолт 604.0 (44.9%) тэрбум төгрөгөөр, Газрын түүхий тос, байгалийн хий олборлолт 424.4 (31.5%) тэрбум төгрөгөөр, Металлын хүдэр олборлолт 317.2 (23.6%) тэрбум төгрөгөөр, Уул уурхайн туслах үйл ажиллагаа 1.6 (0.1%) тэрбум төгрөгөөр өсөхөд нь голлон нөлөөлсөн байна.

Боловсруулах аж үйлдвэрийн салбарын нийт үйлдвэрлэл 2023 оны эхний 4 сарын гүйцэтгэлээр 1.2 их наяд төгрөг болж, өмнөх оны мөн үеэс 228.9 (18.8%) тэрбум төгрөгөөр өсөхөд мах боловсруулах, консервлэх 51.9 (22.7%) тэрбум төгрөгөөр, сүүн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 36.8 (16.1%) тэрбум төгрөгөөр, хүнсний бусад бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 20.0 (8.8%) тэрбум төгрөгөөр, үр тариа цардуул үйлдвэрлэл 39.8 (17.4%) тэрбум төгрөгөөр, Ундаа үйлдвэрлэл 21.2 (9.3%) тэрбум төгрөгөөр, Арьс, арьсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 3.0(1.3%) тэрбум төгрөгөөр, хэвлэх, дуу бичлэгийг хувилах, дахин үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа 3.7 (1.6%) тэрбум төгрөгөөр, хуванцар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 7.6 (3.4%) тэрбум төгрөгөөр, Машин, тоног төхөөрөмжөөс бусад металл бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 8.2 (3.6%) тэрбум төгрөгөөр, машин, тоног төхөөрөмжөөс бусад металл бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 85.0 (26.6%) тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөн нь голлох нөлөө үзүүлсэн байна.

Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт 2023 оны эхний 4 сарын гүйцэтгэлээр 646.5 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 146.8 (22.7%) тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

Ус хангамж, сувагжилтын систем, хог хаягдал зайлуулах болон хүрээлэн буй орчныг дахин сэргээх үйл ажиллагаа 2023 оны эхний 4 сарын гүйцэтгэлээр 51.0 тэрбум төгрөг болж, өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 8.1 (15.9%) тэрбум төгрөгөөр өсөхөд хог хаягдлыг цуглуулах, боловсруулах, зайлуулах үйл ажиллагаа 5.3(34.0%) тэрбум төгрөгөөр өссөн нь голлох нөлөө үзүүлсэн байна.

Нийслэлийн аж үйлдвэрийн салбар 2023 оны эхний 4 сарын гүйцэтгэлээр 4.4 их наяд төгрөгийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт хийснээс уул уурхай, олборлох аж үйлдвэрийн салбар

57.5 хувийг, боловсруулах аж үйлдвэрлэл 27.0 хувийг, цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт 14.4 хувийг, ус хангамж, сувагжилтын систем, хог хаягдал зайлуулах болон хүрээлэн буй орчныг дахин сэргээх үйл ажиллагаа 1.1 хувийг тус тус эзэлж байна.

ХҮСНЭГТ 29. АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН ГОЛ НЭР ТӨРЛИЙН БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ

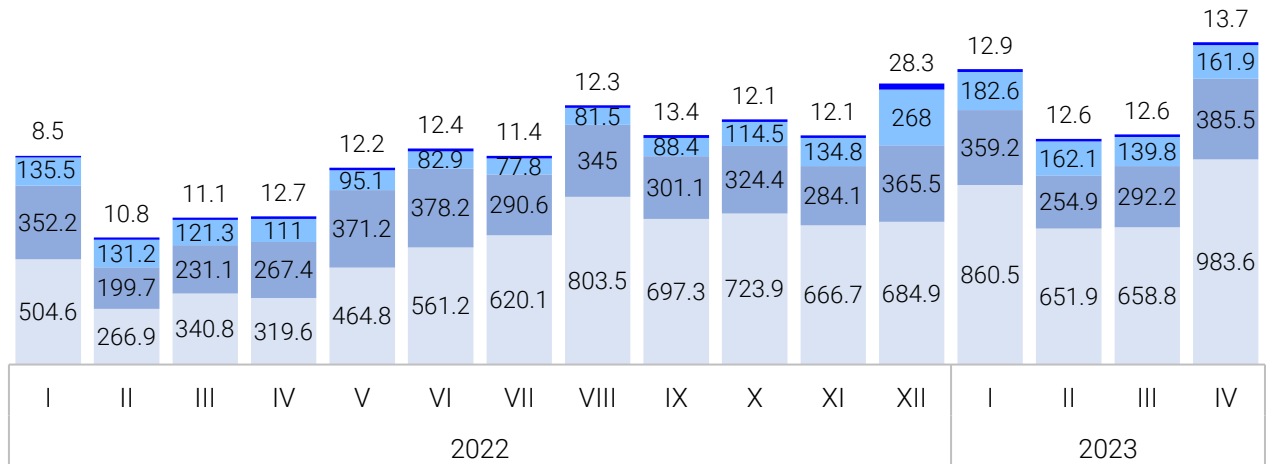
Бүтээгдэхүүн	Хэмжих нэгж	2022 I-IV	2023 I-IV*	<u>2022</u> 2023
Уул уурхай, олборлох аж үйлдвэр				
Чулуун нүүрс	мян.тн	-	1 596.6	-
Хүрэн нүүрс, бөөгнөрөөгүй	мян.тн	1 726.4	2 002.1	116.0
Цэвэршүүлээгүй алт	кг	2 795.1	2 401.6	85.9
Хайлуур жоншны баяжмал	мян.тн	-	1.5	-
Боловсруулах үйлдвэр				
Малын мах	тн	2 417.6	6 941.5	287.1
Өлөн гэдэс	мян.гогцоо	153.	21.8	14.2
Хиам	тн	2 669.7	2 776.8	104.
Боловсруулсан шингэн сүү	мян.л	16 599.	18 666.7	112.5
Гурил	тн	37 703.4	48 602.2	128.9
Талх	тн	8 961.7	9 360.5	104.5
Нарийн боов	тн	8 628.4	7 339.6	85.1
Пүнтүүз	тн	24.3	11.6	47.7
Цагаан архи	мян.л	7 020.6	5 745.8	81.8
Оргилуун дарснаас бусад төрлийн усан үзмийн дарс	мян.л	97.5	104.3	107.
Самнасан ноолуур	тн	220.4	109.2	49.6
Хивс, шалны нэхмэл дэвсгэр	мян.м2	18.5	16.7	90.5
Сүлжмэл эдлэл-ноолуур	мян.ш	151.9	86.8	57.1
Цахилгаан, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамж				
Цахилгаан эрчим хүч	мян.квт.цаг	2 684 486.6	2 764 964.5	103.
Дулааны эрчим хүч	мян.гкал	5 068.3	5 262.	103.8
Усан хангамж, сувагжилтын систем, хог хаягдал, зайлуулах болон орчныг дахин сэргээх үйл ажиллагаа				
Төвлөрсөн сүлжээгээр цэвэр, бохир ус дамжуулах, түгээх үйлчилгээ (уур, халуун уснаас бусад)	мян.м3	15 712.3	16 952.6	107.9

Аж үйлдвэрийн салбарын нийт борлуулалтын 4.1(71.8%) их наяд төгрөгийг дотоодод, 1.6 (28.2%) их наяд төгрөгийг гадаадад борлуулсан байна.

2023 оны эхний 4 сарын урьдчилсан гүйцэтгэлээр борлуулсан нийт бүтээгдэхүүний 28.2 хувийг экспортоор гаргасан байна.

Нийт экспортын 96.0 хувийг уул уурхай, олборлолт, 4.0 хувийг боловсруулах үйлдвэрлэл эзэлж байна. Нийт экспортын 95.6 хувийг өнгөт төмөрлөгийн хүдэр олборлолт, 0.1 хувийг чулуун нүүрс олборлолт, 0.3 хувийг ундаа үйлдвэрлэл, 0.3 хувийг мах боловсруулах, консервлох үйлдвэрлэл, 2.1 хувийг ээрэх, нэхэх, даавуун материал бэлтгэх үйлдвэрлэл, 1.1 хувийг Нэхмэл болон сүлжмэл хувцас үйлдвэрлэл, 0.5 хувийг бусад боловсруулах үйлдвэрлэл тус тус эзэлж байна.

ЗУРАГ 26. АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН НИЙТ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, салбараар, тэрбум төгрөгөөр

- Усан хангамж, сувагжилтын систем, хог хаягдал, зайлуулах болон орчныг дахин сэргээх үйл ажиллагаа
- Цахилгаан, дулааны эрчим хүч үйлдвэрлэл, усан хангамж
- Боловсруулах аж үйлдвэр
- Уул уурхай, олборлох аж үйлдвэр

Ойлголт, тодорхойлолт:

Аж үйлдвэрийн салбарын борлуулсан бүтээгдэхүүн: Аж ахуйн нэгж, байгууллагын тайлант хугацаанд худалдсан буюу гадагш гүйцэтгэсэн ажил, үйлчилгээний хэмжээ юм.

Аж үйлдвэрийн салбарын нийт үйлдвэрлэл: Аж ахуйн нэгж, байгууллагын тайлант хугацаанд зах зээлд болон өөрийн эцсийн хэрэглээнд зориулж үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүнээс бүрдэнэ.

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны ангилал: НҮБ-аас гишүүн орнууддаа мөрдөхийг зөвлөмж болгосон эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны олон улсын стандарт ангилалд нийцүүлэн боловсруулсан үндэсний ангилал юм.

ХҮСНЭГТ 30. АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН НИЙТ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ ҮЙЛДВЭРЛЭЛТ, оны үнээр

Салбар	Нийт бүтээгдэхүүн		
	2022 I-IV	2023 I-IV*	<u>2022</u> 2023
	сая төгрөг		
БҮГД	2 766 348.5	4 496 080.8	162.5
УУЛ УУРХАЙ, ОЛБОРЛОЛТ	1 238 199.2	2 584 073.2	208.7
Чулуун, хүрэн нүүрс олборлолт	68 100.2	672 168.9	987.
Газрын түүхий тос, байгалийн хий олборлолт	14 916.6	439 345.7	2 945.4
Металлын хүдэр олборлолт	1 146 741.8	1 464 007.3	127.7
Бусад ашигт малтмал олборлолт	3 708.2	2 150.1	58.
Уул уурхайн туслах үйл ажиллагаа	4 732.5	6 401.1	135.3
БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ	985 459.1	1 214 337.	123.2
Хүнсний бүтээгдэхүүн, ундаа үйлдвэрлэл	594 313.6	762 848.5	128.4
Мах боловсруулах, консервлох	70 653.9	122 561.3	173.5
Жимс болон төмс, хүнсний ногоо боловсруулалт, хадгалалт	15 297.1	14 006.1	91.6
Сүү сүүн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	96 628.9	133 478.4	138.1
Үр тарианы гурилын болон цардуул, цардууллаг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	47 026.3	86 828.5	184.6
Хүнсний бусад бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	107 720.	127 785.5	118.6
Малын тэжээл үйлдвэрлэл	1 644.7	1 588.1	96.6
Ундаа үйлдвэрлэл	255 342.7	276 600.6	108.3
Тамхи үйлдвэрлэл	18 132.2	18 288.2	100.9
Ээрэх, нэхэх, даавуун материал бэлтгэх үйлдвэрлэл	80 842.2	47 724.2	59.
Хувцас үйлдвэрлэл	65 425.5	62 875.8	96.1
Арьс, арьсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	8 070.3	11 132.4	137.9
Тавилгаас бусад мод болон модон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, сүрэл, дэрсэн эдлэл үйлдвэрлэл	48.5	95.5	197.1
Цаас болон цаасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	21 012.6	20 996.3	99.9
Хэвлэх, дуу бичлэгийг хувилах, дахин үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа	12 137.	15 907.2	131.1
Кокс болон газрын түүхий тосны боловсруулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	41 303.7	25 888.6	62.7
Химийн бодис болон химийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	18 525.	52 429.9	283.
Үндсэн эмийн бүтээгдэхүүн болон эмийн бэлдмэлийн үйлдвэрлэл	22 285.2	22 502.2	101.
Резинэн болон хуванцар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	24 909.3	32 587.7	130.8
Төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн эдлэл үйлдвэрлэл	36 954.7	30 090.7	81.4
Металл боловсруулах үйлдвэрлэл	.	.	.
Машин, тоног төхөөрөмжөөс бусад металл бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	2 109.3	10 324.	489.4
Компьютер, электроник болон оптик бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	150.5	21.5	14.3
Цахилгаан тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэл	169.1	1 654.3	978.1
Тээврийн хэрэгслийн бусад тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэл	1 172.9	1 729.7	147.5
Тавилга үйлдвэрлэл	5 992.4	4 667.6	77.9
Бусад боловсруулах үйлдвэрлэл	7 030.2	7 489.2	106.5
Машин, тоног төхөөрөмжийг угсрах, суурилуулах, холбогдох засвар, үйлчилгээ	24 874.9	85 083.5	342.
ЦАХИЛГААН, ХИЙ, УУР, АГААРЖУУЛАЛТ	499 734.7	646 598.8	129.4
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	499 734.7	646 598.8	129.4
УС ХАНГАМЖ; СУВАГЖИЛТЫН СИСТЕМ, ХОГ ХАЯГДАЛ ЗАЙЛУУЛАХ БОЛОН ХҮРЭЭЛЭН БҮЙ ОРЧНЫГ ДАХИН СЭРГЭЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	42 955.4	51 071.8	118.9
Ус хуримтлуулах, ариутгах, түгээх үйл ажиллагаа	31 833.6	34 547.2	108.5
Хог хаягдлыг цуглуулах, боловсруулах, зайлуулах; дахин ашиглах	10 433.1	15 759.6	151.1
Хүрээлэн буй орчны бохирдлыг ариутгах, цэвэрлэх, бусад хог хаягдлын менежментийн үйлчилгээ	688.7	765.	111.1

ХҮСНЭГТ 31. АЖ ҮЙЛДВЭРИЙН НИЙТ БҮТЭЭГДЭХҮҮНИЙ БОРЛУУЛАЛТ, оны үнээр

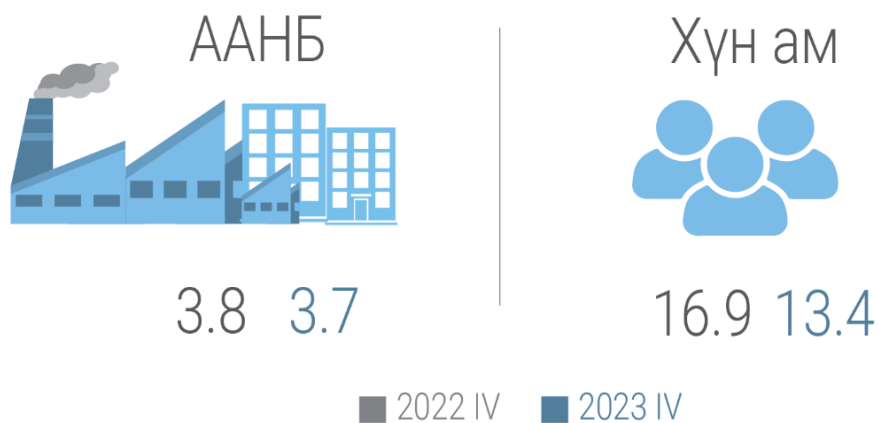
Салбар	Аж үйлдвэрийн борлуулалт			
	2022 I-IV	2023 I-IV*	2022 2023	Үүнээс: Экспорт (хувиар)
	сая төгрөг			
БҮГД	3 893 864.3	5 826 919.8	149.6	28.2
УУЛ УУРХАЙ, ОЛБОРЛОЛТ	2 075 927.8	3 574 512.9	172.2	44.1
Чулуун, хүрэн нүүрс олборлолт	72 389.9	676 559.3	934.6	0.1
Газрын түүхий тос, байгалийн хий олборлолт	4 205.8	429 492.5	10 211.8	-
Металлын хүдэр олборлолт	1 990 760.3	2 458 505.2	123.5	64.1
Бусад ашигт малтмал олборлолт	3 839.3	3 554.7	92.6	-
Уул уурхайн туслах үйл ажиллагаа	4 732.5	6 401.1	135.3	-
БОЛОВСРУУЛАХ ҮЙЛДВЭРЛЭЛ	1 274 790.8	1 553 356.3	121.9	4.1
Хүнсний бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл	833 254.	1 061 182.1	127.4	1.0
Мах боловсруулах, консервлох	82 377.6	125 984.3	152.9	4.2
Жимс болон төмс, хүнсний ногоо боловсруулалт, хадгалалт	18 469.3	22 985.3	124.5	-
Сүүн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	127 664.2	165 494.1	129.6	-
Үр тарианы гурилын болон цардуул, цардууллаг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	60 671.8	100 874.2	166.3	-
Хүнсний бусад бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	129 601.1	158 070.1	122.	-
Малын тэжээл үйлдвэрлэл	1 644.7	1 588.1	96.6	-
Ундаа үйлдвэрлэл	412 825.2	486 185.9	117.8	1.1
Тамхи үйлдвэрлэл	17 960.4	14 765.	82.2	-
Ээрэх, нэхэх, даавуун материал бэлтгэх үйлдвэрлэл	83 882.1	45 472.1	54.2	75.5
Хувцас үйлдвэрлэл	50 477.3	55 656.6	110.3	34.7
Арьс, арьсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	6 452.5	8 858.5	137.3	0.2
Тавилгаас бусад мод болон модон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, сүрэл, дэрсэн эдлэл үйлдвэрлэл	55.2	109.2	198.0	-
Цаас болон цаасан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	23 254.9	25 697.4	110.5	-
Хэвлэх, дуу бичлэгийг хувилах, дахин үйлдвэрлэх үйл ажиллагаа	15 768.7	17 696.3	112.2	-
Кокс болон газрын түүхий тосны боловсруулсан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	38 405.	38 238.1	99.6	-
Химийн бодис болон химийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	31 471.4	59 222.3	188.2	-
Үндсэн эмийн бүтээгдэхүүн болон эмийн бэлдмэлийн үйлдвэрлэл	37 646.2	33 807.4	89.8	-
Резинэн болон хуванцар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	29 234.5	36 093.9	123.5	-
Төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн эдлэл үйлдвэрлэл	38 160.	32 092.4	84.1	-
Металл боловсруулах үйлдвэрлэл	.	.	.	-
Машин, тоног төхөөрөмжөөс бусад металл бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	2 081.8	10 124.7	486.3	0.3
Компьютер, электроник болон оптик бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	150.5	21.5	14.3	-
Цахилгаан тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэл	205.4	1 796.2	874.4	-
Тээврийн хэрэгслийн бусад тоног төхөөрөмж үйлдвэрлэл	1 172.9	1 729.7	147.5	-
Тавилга үйлдвэрлэл	9 282.7	5 244.	56.5	-
Бусад боловсруулах үйлдвэрлэл	7 273.7	7 833.4	107.7	0.2
Машин, тоног төхөөрөмжийг угсрах, суурилуулах, холбогдох засвар, үйлчилгээ	48 601.6	97 715.5	201.1	-
ЦАХИЛГААН, ХИЙ, УУР, АГААРЖУУЛАЛТ	499 734.7	646 598.8	129.4	-
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	499 734.7	646 598.8	129.4	-
УС ХАНГАМЖ, СУВАГЖИЛТЫН СИСТЕМ, ХОГ ХАЯГДАЛ ЗАЙЛУУЛАХ БОЛОН ХҮРЭЭЛЭН БУЙ ОРЧНЫГ ДАХИН СЭРГЭЭХ ҮЙЛ АЖИЛЛАГАА	43 411.	52 451.8	120.8	-
Ус хуримтлуулах, ариутгах, түгээх үйл ажиллагаа	32 276.9	34 547.2	107.	-
Хог хаягдлыг цуглуулах, боловсруулах, зайлуулах; дахин ашиглах	10 195.3	17 075.5	167.5	-
Хүрээлэн буй орчны бохирдлыг ариутгах, цэвэрлэх, бусад хог хаягдлын менежментийн үйлчилгээ	938.8	829.	88.3	-

ХОТ НИЙТИЙН АЖ АХУЙ (2023 оны 4 сард)

Ус түгээх байр

Цэвэр усны борлуулалт (сая метр³)

Хүн амд түгээсэн цэвэр ус

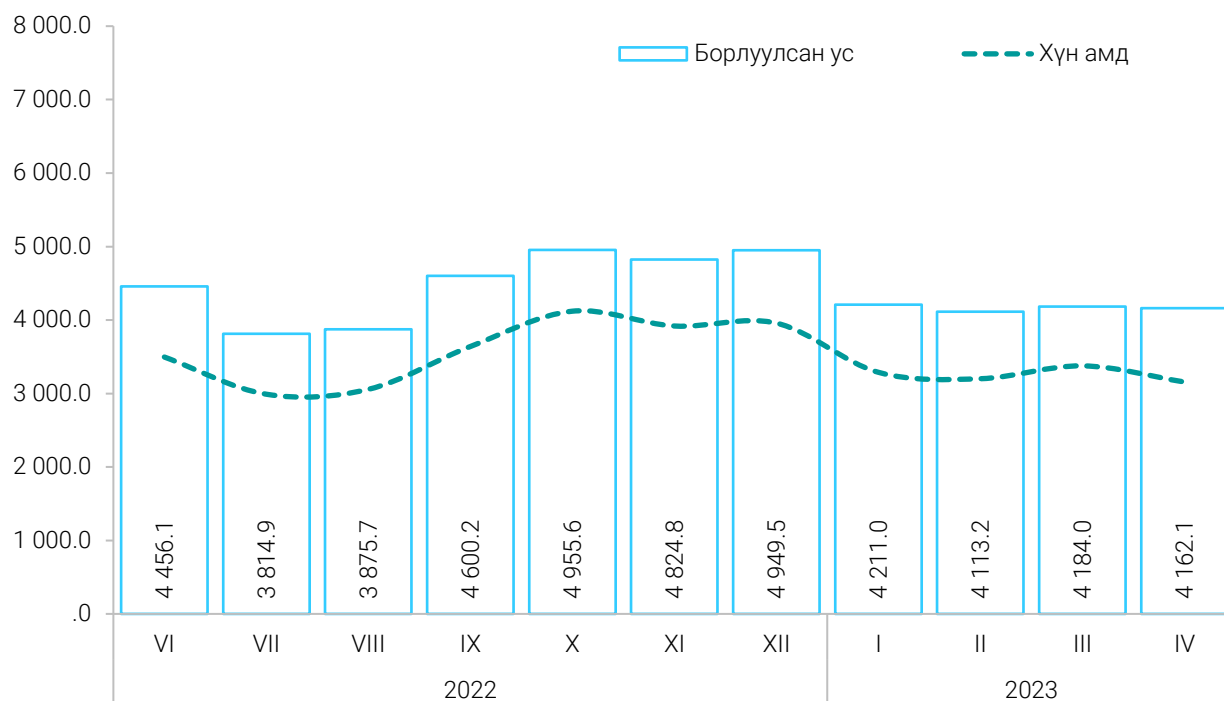

2023 оны 4 сард нийслэлийн хүн амд 3.1 сая.м³ (75.7%), аж ахуйн нэгж, байгууллагад 1.0 сая.м³ (24.3%) цэвэр усыг борлуулжээ. Борлуулсан усны нийт хэмжээ өмнөх оны мөн үеэс 0.6 хувиар өссөн байна.

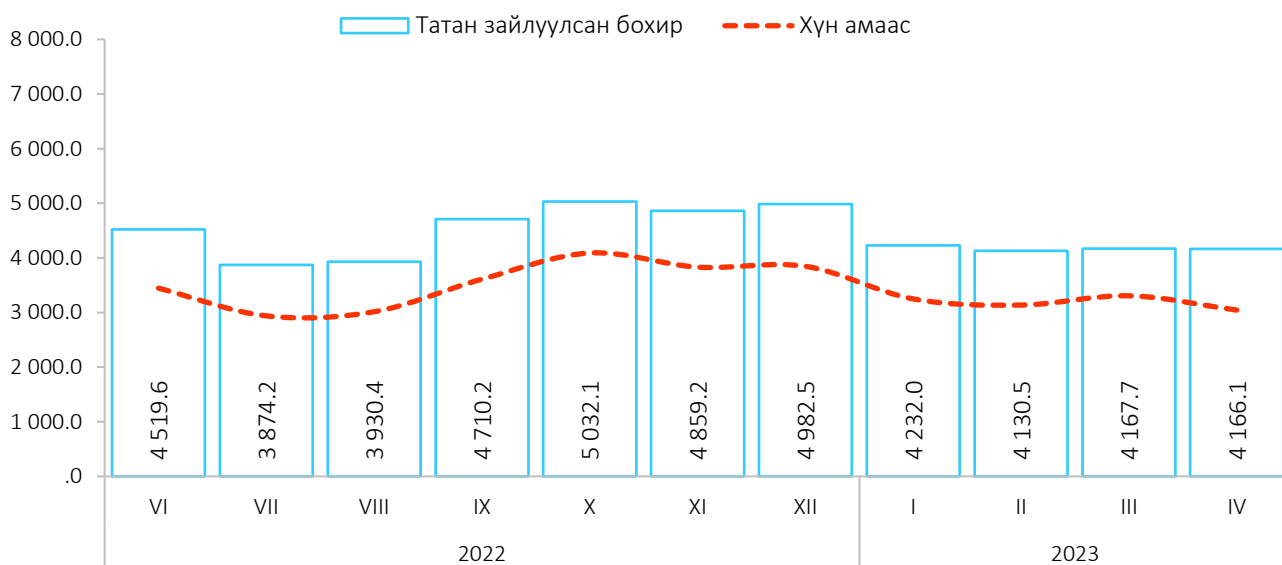
ХҮСНЭГТ 32. УС СУВАГ АШИГЛАЛТЫН ҮЙЛЧИЛГЭЭ, жил бүрийн 4 дүгээр сарын байдлаар

Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	2020 I-IV	2021 I-IV	2022 I-IV	2023 I-IV	<u>2023 I-IV</u> <u>2022 I-IV</u>
Шахсан ус	мянган м ³	16 536.2	18 309.6	19 462.3	19 662.8	98.9
Борлуулсан ус	мянган м ³	14 560.6	15 093.0	20 740.9	17 167.1	120.8
Хүн амд	мянган м ³	11 489.8	12 054.5	16 940.1	13 412.8	126.2
Аж ахуйн нэгж, байгууллага	мянган м ³	3 070.9	3 038.5	3 800.8	3 754.3	101.2
Татан зайлуулсан бохир	мянган м ³	15 001.5	15 334.0	20 919.0	17 223.9	121.4
Хүн амаас	мянган м ³	11 501.5	11 802.5	16 634.7	13 140.4	126.5
Аж ахуйн нэгж, байгууллага	мянган м ³	3 500.1	3 531.5	4 284.3	4 083.6	104.9
Ус борлуулалтын орлого	сая төгрөг	10 833.7	11 542.5	21 684.4	18 936.1	114.5
Хүн амаас	сая төгрөг	6 382.2	6 669.2	12 507.4	10 024.6	124.7
Аж ахуйн нэгж, байгууллага	сая төгрөг	4 451.5	4 873.3	9 177.0	8 911.5	102.9
Сувагжуулалтын орлого	сая төгрөг	8 676.2	9 265.7	16 623.7	14 962.3	111.1
Хүн амаас	сая төгрөг	4 105.2	4 192.7	7 740.4	6 539.3	118.3
Аж ахуйн нэгж, байгууллага	сая төгрөг	4 571.1	5 073.0	8 883.3	8 422.9	105.4

ЗУРАГ 27. БОРЛУУЛСАН УС, мян.м³

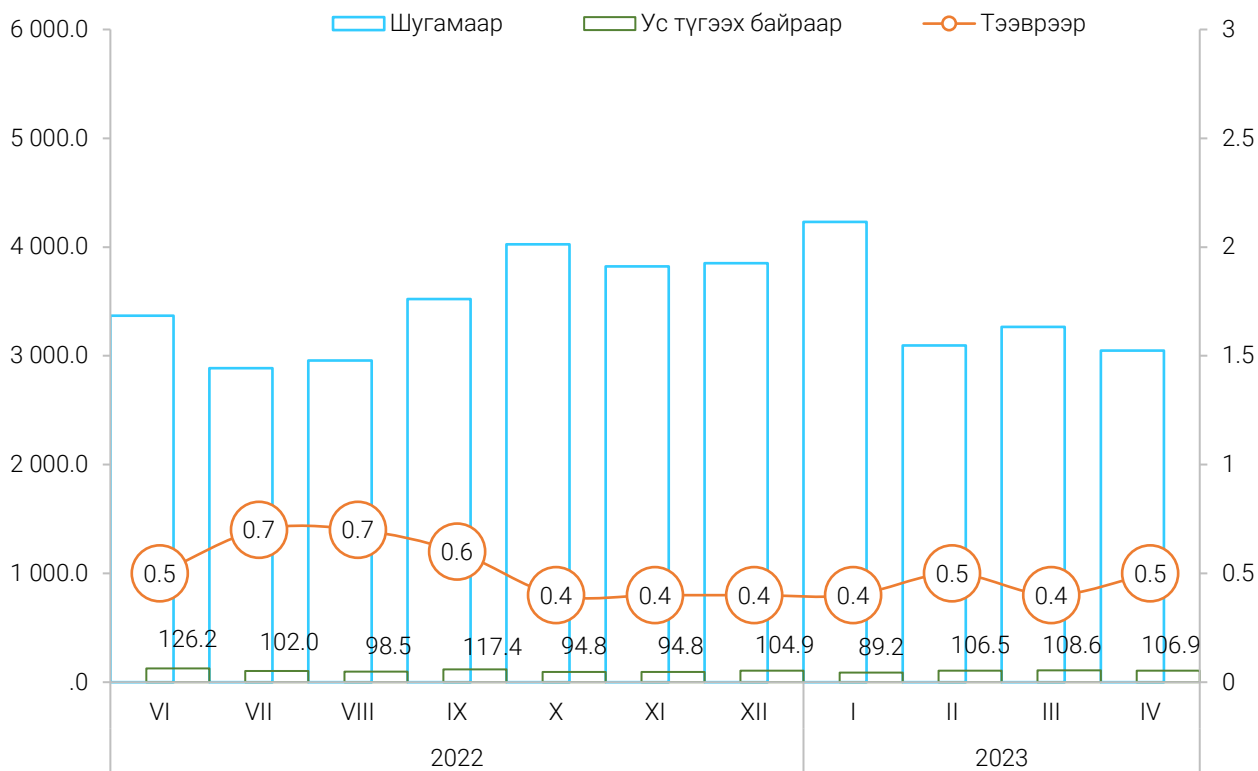

ЗУРАГ 28. ТАТАН ЗАЙЛУУЛСАН БОХИР, сараар, мян.м³

Цэвэрлэх байгууламжаар 4.1 сая.м³ бохирыг цэвэрлэж, аж ахуйн нэгж, байгууллага, өрхийн 3.3 сая.м³ бохир шингэнийг татан зайлуулсан байна.

ЗУРАГ 29. ХҮН АМД БОРЛУУЛСАН УСНЫ ХЭМЖЭЭ, түгээлтийн төрлөөр, мян.м³

Ойлголт, тодорхойлолт:

Шахсан ус: Ус хангамжийн эх үүсвэрээс хотын ус хангамжийн төвлөрсөн сүлжээнд нийлүүлсэн усыг хэлнэ.

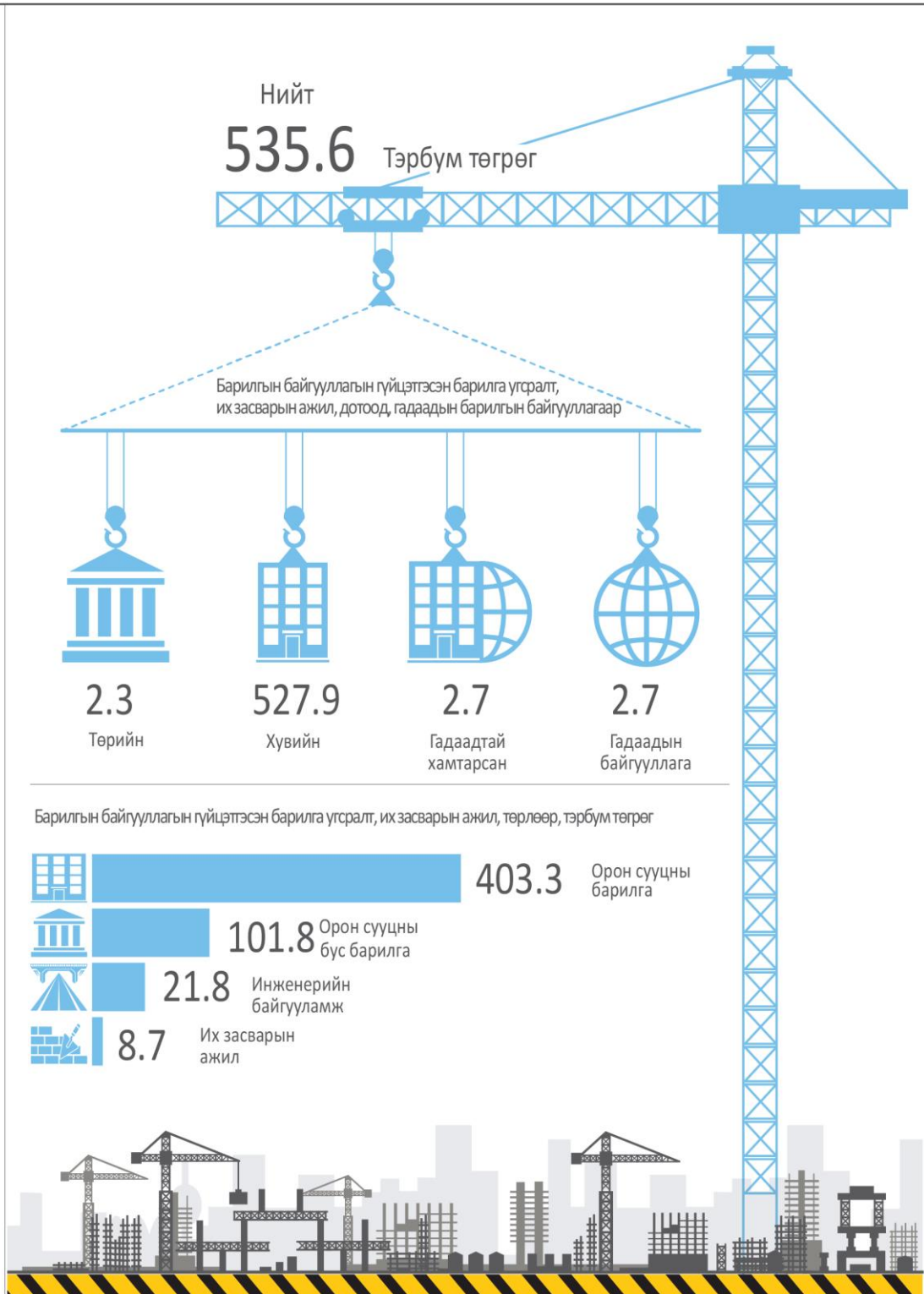
Борлуулсан ус: Хотын ус хангамжийн төвлөрсөн системээс хэрэглэгчийн тоолуураар болон ус түгээх байраар дамжуулан борлуулсан усыг хэлнэ.

Татан зайлуулсан бохир: Ус ариутгах татуургын шугамаар дамжуулан бохир ус цэвэрлэх байгууламжид хүлээн авсан бохир усыг хамруулна.

Сувагжуулалтын орлого: Хэрэглэгчийн тоолуураар болон бохир зөөврийн авто машинаар дамжуулан ариутгах татуургын системд хүлээн авч татан зайлуулсан үйлчилгээний орлогыг хамааруулна.

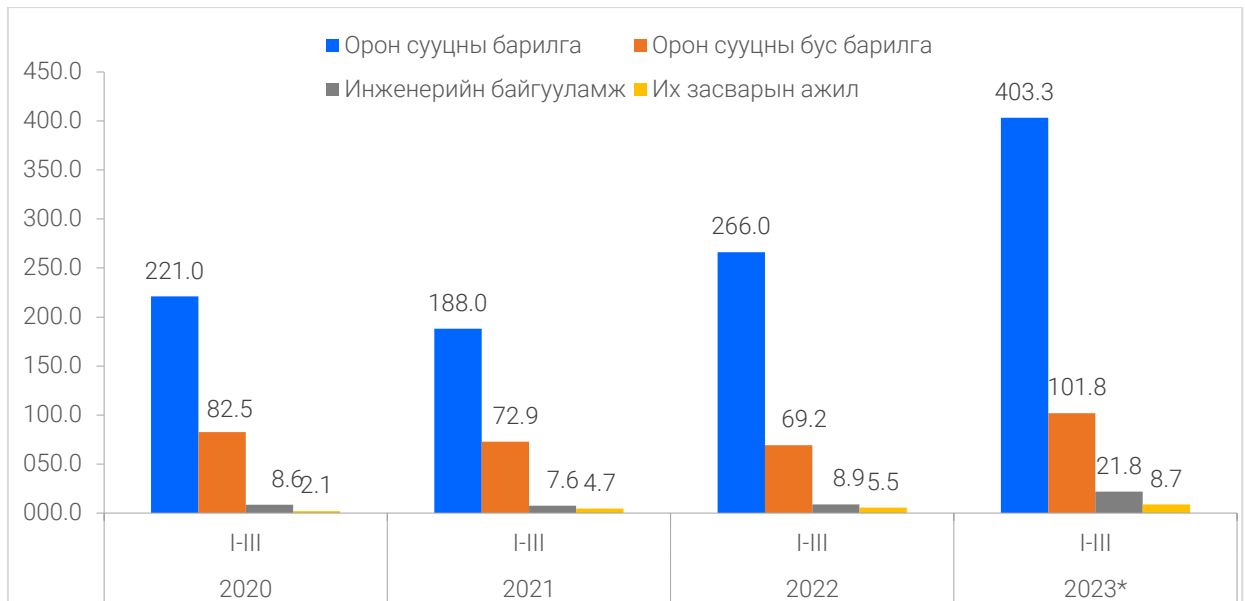
БАРИЛГА (Барилга угсралт, их засварын ажил, 2023 оны 1 дүгээр улирал)

Барилгын салбарт үйл ажиллагаагаа явуулахаар бүртгүүлсэн аж ахуйн нэгж, байгууллагын тоо нийслэлийн хэмжээнд 16066 байна. 2023 оны эхний улиралд эдгээрээс 6036 (37.6%) нь идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж, 6843 (42.6%) нь үйл ажиллагаагаа түр зогсоож, 2884 (17.9%) нь үйл ажиллагаа эхлээгүй, 219(1.4%) нь бусад гэсэн шалтгаантай байгаа бол 84 (0.5%) аж ахуйн нэгж, байгууллага үйл ажиллагаагаа бүрэн зогсоосон байна.

Идэвхтэй үйл ажиллагаа явуулж буй 1092 аж ахуйн нэгж, байгууллагууд оны эхний улиралд 535.6 тэрбум төгрөгийн өртөг бүхий барилга угсралт, их засварын ажил гүйцэтгэсэн байна.

ЗУРАГ 30. БАРИЛГЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭСЭН БАРИЛГА УГСРАЛТ, ИХ ЗАСВАРЫН АЖИЛ, ТӨРЛӨӨР, ТЭРБУМ ТӨГРӨГ

2023 оны эхний улиралд гүйцэтгэсэн барилга угсралт, их засварын ажлын 403.3 (75.3%) тэрбум төгрөгийг орон сууцны барилга, 101.8 (19.0%) тэрбум төгрөгийг орон сууцны бус барилга, 21.8 (4.1%) тэрбум төгрөгийг инженерийн барилга, байгууламж, 8.7 (1.6%) тэрбум төгрөгийг их засварын ажил эзэлж байна.

Өмнөх оны мөн үеэс орон сууцны бус барилга 32.6 (47.0%) тэрбум төгрөгөөр өссөн хэдий ч орон сууцны барилга 137.3 (51.6%) тэрбум төгрөг, инженерийн барилга, байгууламж 12.9 (146.1%) тэрбум төгрөг, их засварын ажил 3.2 (59.4%) тэрбум төгрөгөөр тус тус өссөн байна.

Ойлголт, тодорхойлолт

Барилга угсралт, их засвар: Барилга байшин барих болон инженерийн зориулалтаар зам, гүүр, далан зэрэг инженерийн бусад байгууламжийг барих хэлбэрээр үндсэн хөрөнгийг бий болгох, шинэчлэх, засварлах, өргөтгөхөд чиглэсэн үйл ажиллагааг ойлгоно.

Орон сууцны барилга: Хамгийн багадаа түүний тал хэсгийг нь орон сууцны зориулалтаар ашигладаг байгууламж юм.

Орон сууцны бус барилга: Барилгын багахан хэсгийг (нийт талбайн 50%-аас бага хэсэг) орон сууцны зориулалтаар ашигладаг барилгыг оруулна.

Инженерийн барилгын ажил: Төмөр зам, зам, гүүр, хурдны зам, онгоцны буудлын талбай, ус хангамж, бохирын шугам, далан хаалт, усжуулалтын байгууламж зэрэг барилга угсралтад ангилагддаггүй барилга байгууламжийн бүх ажлыг оруулна.

ХҮСНЭГТ 1. БАРИЛГЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭСЭН БАРИЛГА УГСРАЛТ,
ИХ ЗАСВАРЫН АЖИЛ, ДОТООД, ГАДААДЫН БАРИЛГЫН БАЙГУУЛЛАГААР

Хугацаа	Дүн					Гадаадын байгууллага	
		Дотоодын байгууллага	Төрийн	Хувийн	Гадаадтай хамтарсан		
сая төгрөг							
2020	I-III	314 133.0	311 599.2	4 141.0	306 671.7	786.5	2 533.8
	IV-VI	824 349.7	811 902.8	23 793.7	777 217.4	10 891.7	12 446.9
	VII-IX	930 868.8	909 765.4	11 813.3	890 024.6	7 927.5	21 103.4
	X-XII	325 826.1	305 180.0	4 286.2	297 462.6	3 431.2	20 646.1
	I-XII	2 395 177.6	2 338 447.4	44 034.2	2 271 376.3	23 036.9	56 730.2
2021	I-III	273 187.9	269 187.0	3 244.5	263 927.9	2 014.6	4 000.9
	IV-VI	550 823.4	538 368.1	8 932.8	522 227.6	7 207.7	12 455.3
	VII-IX	659 046.3	646 397.1	12 931.3	627 099.6	6 366.2	12 649.2
	X-XII	402 897.8	395 650.0	12 961.6	380 208.7	2 479.7	7 247.8
	I-XII	1 885 955.4	1 849 602.2	38 070.2	1 793 463.8	18 068.2	36 353.2
2022	I-III	349 586.7	346 458.6	7 497.6	338 080.0	881.0	3 128.1
	IV-VI	737 358.9	729 036.3	19 828.5	705 233.9	3 973.9	8 322.6
	VII-IX	944 856.6	941 388.8	31 868.1	900 758.3	8 762.4	3 467.8
	X-XII	724 904.1	719 619.8	19 072.5	692 745.0	7 802.4	5 284.2
	I-XII	2 756 706.3	2 736 503.5	78 266.7	2 636 817.2	21 419.7	20 202.7
2023*	I-III	535 615.9	532 939.4	2 372.5	527 879.7	2 687.2	2 676.5
Хувь							
	<u>2023* I-III</u> 2022 I-III	144.3	144.9	31.6	147.0	305.0	85.6
	<u>2023* I-III</u> 2022 X-XII	125.2	126.9	18.3	130.7	108.4	36.9

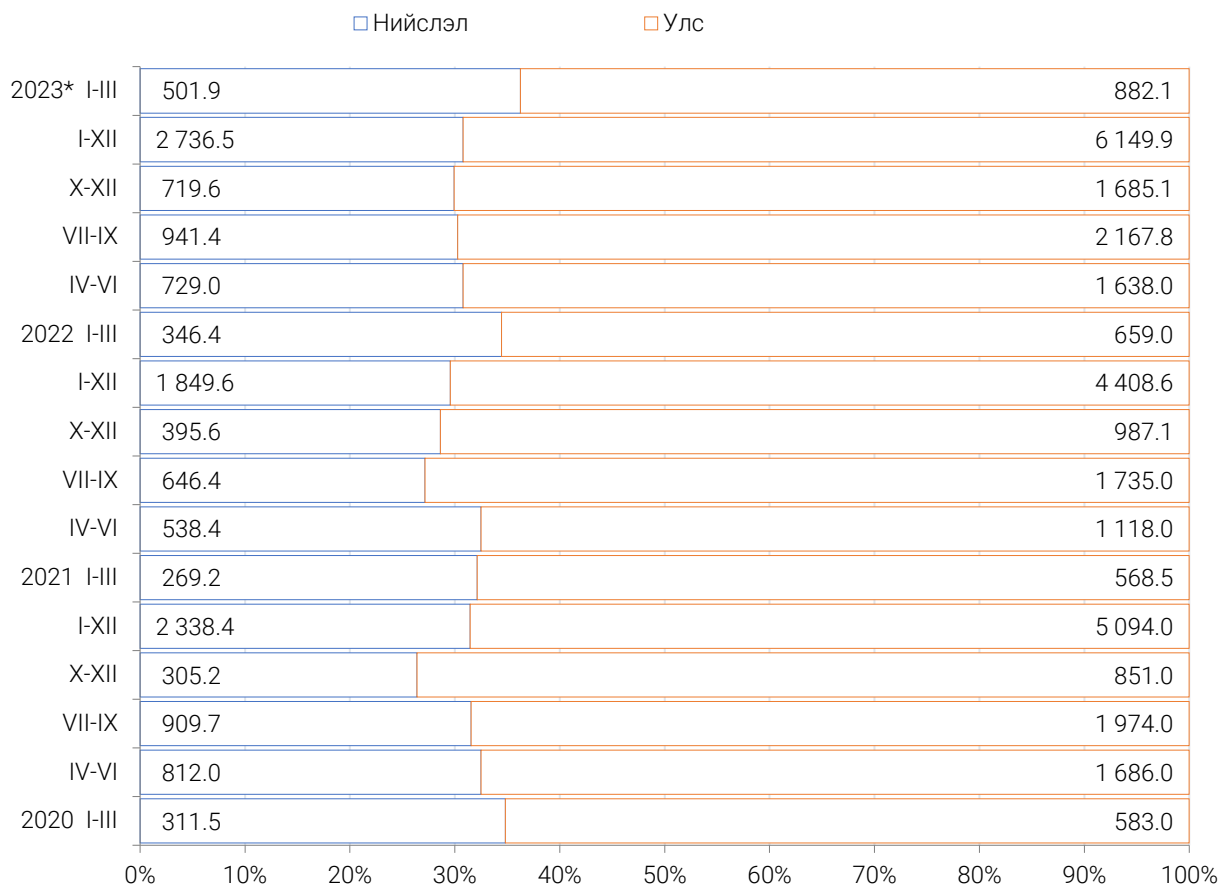
** Дахин их

* Урьдчилсан гүйцэтгэл

ХҮСНЭГТ 33. ДОТООДЫН БАРИЛГЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭСЭН БАРИЛГА УГСРАЛТ, ИХ ЗАСВАРЫН АЖИЛ, НИЙСЛЭЛ, ДҮҮРГЭЭР, жил бүрийн эхний улирлын байдлаар

Нийслэл, дүүрэг	2020 I-III	2021 I-III	2022 I-III	2023* I-III	$\frac{2023^* \text{ I-III}}{2022 \text{ I-III}} \%$
	сая төгрөг				
Нийслэлийн дүн	311 599.2	269 187.0	346 458.6	532 939.3	153.8
Багануур	-	415.3	1 845.4	1 669.90	90.5
Багахангай	-	-	-	-	-
Баянгол	20 820.9	14 958.2	14 164.8	70 199.80	495.6
Баянзүрх	45 600.8	38 880.2	57 166.4	72 717.20	127.2
Налайх	1 122.2	1 046.0	750.0	8 496.80	11.3**
Сонгинохайрхан	15 638.3	5 063.4	18 331.9	11 069.00	60.4
Сүхбаатар	21 086.6	19 634.7	49 412.7	47 291.90	95.7
Хан-Уул	182 347.2	158 468.2	198 663.7	311 352.20	156.7
Чингэлтэй	24 983.2	30 721.0	6 123.7	10 142.50	165.6

ЗУРАГ 31. ДОТООДЫН БАРИЛГЫН БАЙГУУЛЛАГЫН ГҮЙЦЭТГЭСЭН БАРИЛГА УГСРАЛТ, ИХ ЗАСВАРЫН АЖИЛ, УЛС, НИЙСЛЭЛЭЭР, тэрбум төгр

ХҮСНЭГТ 34. АШИГЛАЛТАД ОРУУЛСАН БАРИЛГА УГСРАЛТ, ИХ ЗАСВАРЫН АЖИЛ, БАРИЛГЫН ТӨРЛӨӨР, жил бүрийн эхний улирлын байдлаар

Барилгын төрөл	2020 I-III	2021 I-III	2022 I-III	2023* I-III	$\frac{2023^* \text{ I-III}}{2022 \text{ I-III}} \%$
	сая төгрөг				
Дүн	230 077.4	174 850.1	26 989.5	35 789.4	132.6
Орон сууцны барилга	163 172.5	125 786.2	20 456.6	12 258.	59.9
Орон сууцны бус барилга	58 123.9	42 779.5	3 322.5	12 801.5	3.8**
Үйлдвэрийн	256.3	-	90.	1 000.	11.1**
Худалдаа, үйлчилгээний	8 155.8	5 949.2	216.5	3 862.3	17.8**
Эмнэлгийн	5 892.	1 226.9	80.	-	-
Сургууль, соёлын	28 641.3	27 451.3	1 481.1	3 513.5	2.4**
Бусад	15 178.5	8 152.1	1 454.9	4 425.7	3.0**
Инженерийн барилга, байгууламж	6 752.8	3 943.7	1 678.4	8 804.4	5.2**
Эрчим хүчний	4 313.9	1 913.6	50.9	7 490.6	14.7**
Холбооны	-	-	-	282.9	-
Авто зам	350.	260.1	-	-	-
Гүүр, гүүрэн гарц	976.6	-	-	-	-
Далан, суваг, шугам, сүлжээ	117.5	28.7	6.8	-	-
Бусад (зам, талбайн бусад ажил)	994.8	1 741.3	1 620.7	1 030.9	63.6
Их засварын ажил	2 028.2	2 340.7	1 532.	1 925.5	125.7

** Дахин их

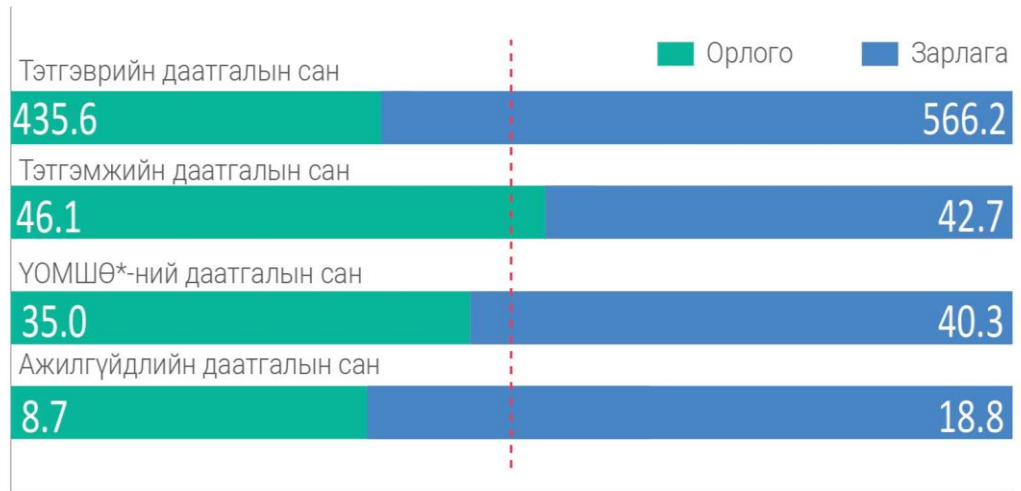
* Урьдчилсан гүйцэтгэл

НИЙГМИЙН ДААТГАЛ (2023 оны 1 дүгээр улирал)

НИЙГЭМЖИЙН
ДААТГАЛ

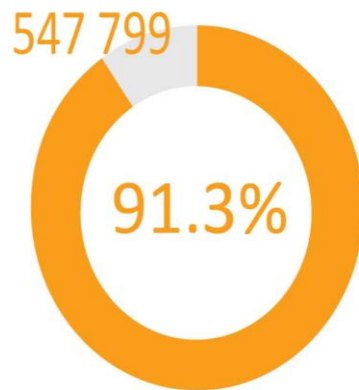
НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САН, сая төгрөг _____

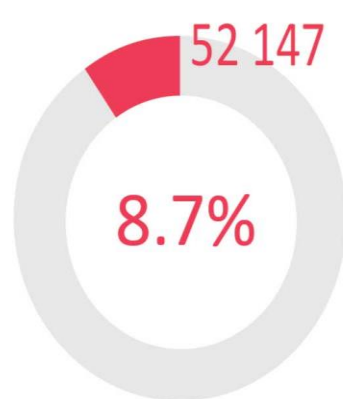
* ҮОМШӨ - Үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчин

• > НИЙГМИЙН ДААТГАЛД ДААТГУУЛАГЧИД _____

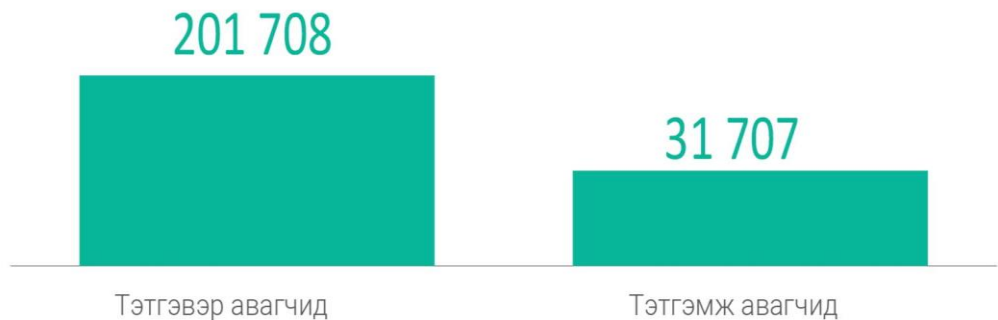
Албан журмаар даатгуулагчид

Сайн дураар даатгуулагчид

• > ТЭТГЭВЭР, ТЭТГЭМЖИД ХАМРАГДАГЧИД _____

2023 оны эхний улиралд нийслэлийн нийгмийн даатгалын салбарын үйлчилгээнд 34.4 мянган байгууллага, 599.9 мянган иргэн хамрагдаж, 667.9 сая төгрөгийг нийгмийн даатгалын сангуудаас олгосон ба өмнөх оны мөн үеэс 170.5 (34.3%) сая төгрөгөөр өсчээ. Нийгмийн даатгалын шимтгэл төлөгч нийт иргэдийн 438.4 мянга (73.1%) нь аж ахуйн нэгж байгууллагын, 109.4 мянга (18.2%) нь төсөвт байгууллагын, 52.1 мянга (8.7%) нь сайн дурын даатгуулагчид байна. Даатгуулагчид өмнөх оны мөн үеэс 26.2 мянган (4.6%) даатгуулагчаар өссөн байна.

Нийслэлийн нийгмийн даатгалын сан 2023 оны эхний улиралд нийт 525.5 сая төгрөг болж, төлөвлөснөөс 49.2 сая төгрөгөөр (9.4%) илүү бүрдсэн ба өмнөх оны мөн үеэс 134.8 (34.5%) сая төгрөгөөр өссөн байна.

ЗУРАГ 32. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ОРЛОГО, ЗАРЛАГА, сая төгрөг, сараар

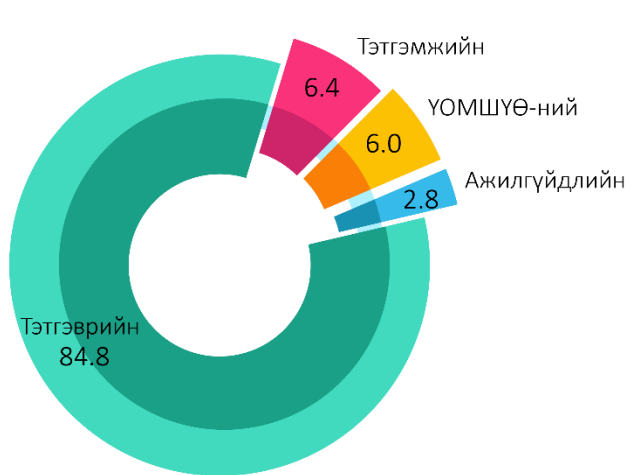
ХҮСНЭГТ 35. НИЙСЛЭЛИЙН НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГИЙН ОРЛОГО, дүүргээр, сая төгрөг

Дүүрэг	Орлого			
	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь	Зөрүү
Нийслэлийн дүн	476 355.0	525 543.4	110.3	49 188.5
Багануур	5 465.2	6 687.2	122.4	1 222.0
Багахангай	546.7	522.0	95.5	-24.7
Баянгол	81 648.7	88 261.4	108.1	6 612.7
Баянзүрх	64 767.3	67 289.4	103.9	2 522.1
Налайх	3 455.3	3 212.8	93.0	-242.5
Сонгинохайрхан	33 766.4	34 593.6	102.5	827.2
Сүхбаатар	105 163.9	110 717.5	105.3	5 553.6
Хан-Уул	84 623.1	95 941.4	113.4	11 318.3
Чингэлтэй	96 918.4	118 318.0	122.1	21 399.6

Нийгмийн даатгалын санд хуримтлуулсан нийт шимтгэлийн орлогын 82.9 хувь нь тэтгэврийн даатгалын санд, 8.8 хувь нь тэтгэмжийн даатгалын санд, 6.7 хувь нь үйлдвэрлэлийн осол, мэргэжлээс шалтгаалах өвчний (ҮОМШӨ) даатгалын санд, 1.6 хувь нь ажилгүйдлийн даатгалын санд тус тус төвлөрчээ.

ЗУРАГ 33. ДААТГАЛЫН САНГИЙН ЗАРЛАГА, ХУВИАР, 2023 оны эхний улиралд

Нийгмийн даатгалын сангийн нийт зарлагын 84.8 хувийг тэтгэврийн, 6.4 хувийг тэтгэмжийн, 6.0 хувийг ҮОМШӨ-ний, 2.8 хувийг ажилгүйдлийн даатгалын санд тус тус эзэлж байна.

ЗУРАГ 3. НИЙГМИЙН ДААТГАЛЫН САНГААС ТЭТГЭВЭР АВАГЧДЫН ТОО

2023 оны эхний улиралд тэтгэврийн даатгалын сангаас 566.2 тэрбум төгрөгийн зарлага гарснаас 156.1 мянган (өндөр насны тэтгэвэр авагч) хүнд 279.9 сая (49.4%) төгрөгийг, 24.7 мянган (хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний

тэтгэвэр авагч) хүнд 32.3 сая (5.7%) төгрөгийг, 13.1 мянган (цэргийн тэтгэвэр авагч) хүнд 34.3 сая (6.1%) төгрөгийг, 7.7 мянган (тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр авагч) хүнд 10.5 сая (1.9%) төгрөгийг тус тус олгосон байна. Үлдсэн 209.1 сая (36.9%) төгрөгийг бусад зардалд зарцуулжээ.

Харин тэтгэмжийн даатгалын сангаас 42.7 сая төгрөгийн зарлага гарснаас хөдөлмөрийн чадвараа түр алдсан 21.6 мянган хүнд 4.3 сая (10.1%) төгрөгийг, жирэмсэн болон амаржсан 8.4 мянган эхэд 20.0 сая (46.8%) төгрөгийг, 1.7 мянган иргэний ар гэрт 3.4 сая (8.0%) төгрөгийн оршуулгын тэтгэмж, 14.9 тэрбум (35.1%) төгрөгийг бусад зардалд тус тус олгосон байна.

Ойлголт, тодорхойлолт:

Нийгмийн даатгал нь иргэн, төр, аж ахуйн нэгж, байгууллагаас зохих журмын дагуу шимтгэл төлж, нийгмийн даатгалын санг бүрдүүлэн, даатгуулагч иргэн өндөр наслах, хөгжлийн бэрхшээлтэй буюу хөдөлмөрийн чадваргүй болох, өвчлөх, ажилгүй болох үед өөрт нь, тэрчлэн нас барахад түүний асрамжид байсан хүмүүст хууль тогтоомжид заасан тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр олгох зориулалттай нийгэм, эдийн засгийн арга хэмжээ юм.

Нийгмийн даатгалын сан гэж ажил олгогч, даатгуулагчийн хөдөлмөрийн хөлс, түүнтэй адилтгах орлогоос тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр, үйлчилгээнд зарцуулах, нийгмийн даатгалын үйл ажиллагааны зардлыг нөхөх зорилгоор төлсөн шимтгэлийн орлого, бусад эх үүсвэрээс бүрдүүлсэн мөнгөн хөрөнгийг хэлнэ.

Даатгуулагч гэдэг нь хууль болон гэрээний үндсэн дээр нийгмийн даатгалын санд шимтгэл төлж даатгуулсан, нийгмийн даатгалын сангаас тэтгэвэр, тэтгэмж, төлбөр авах эрх бүхий этгээдийг хэлнэ.

Тэтгэвэр гэж даатгуулагчийг өндөр наслахад насан туршид нь, хөдөлмөрийн чадвараа алдсан бол хөдөлмөрийн чадвар нь сэргээгдэх хүртэл, эсхүл өндөр насны тэтгэвэр авах насанд хүртэл, нас барахад нь түүний асрамжид байсан гэр бүлийн хөдөлмөрийн чадваргүй гишүүнд нийгмийн даатгалын сангаас сар бүр олгох мөнгөн олговор юм.

Тэтгэмж нь хөдөлмөрийн чадвараа түр хугацаагаар алдах, жирэмсний, амаржсаны чөлөө эдлэх, ажилгүй болох тохиолдолд даатгуулагч өөрт нь, даатгуулагч нас барах тохиолдолд гэр бүлд нь хууль заасан болзол, нөхцөлийн дагуу нийгмийн даатгалын сангаас тодорхой хугацаанд буюу нэг удаа олгох мөнгөн олговор байна.

Танилцуулга хянасан:

Ц.Заяхүү

Э.Зоригбат

Танилцуулгыг бэлтгэсэн:

Ө.Нандинцэцэг

Эрүүл мэнд, Гэмт хэрэг

У.Цэнгэлбаяр

Нийслэлийн төсөв, Барилга, Нийгмийн даатгал

Б.Тэмүүжин

Цаг уур, агаарын чанар, аюулт үзэгдэл, осол,
Аж үйлдвэр

Ж.Отгонбаатар

Хэрэглээний үнэ

Э.Анар

Хотын нийтийн аж ахуй, Мал аж ахуй

Б.Цэрмаа

Мал аж ахуй

Ө.Ган-Од

Инфографик мэдээлэл, хавтасны дизайн

Танилцуулгыг нэгтгэсэн:

Э.Анар

НИЙСЛЭЛИЙН СТАТИСТИКИЙН ГАЗАР

